I.S.I.S.P.
I
415

BIBLIOTECA MINERVEI

AL. GH. DOINARU

Călugărul Gherasim

No. 18
30 BANI

MINERVA BUCUREȘTI

Numere apărute din Biblioteca „Minervei“

1. *M. Sadoveanu.*—Duduia Margareta.
2. *L. Andreiew.* — Guvernatorul.
3. » » Nuvele.
4. *Prosper Mérimée.* — Carmen.
5. *M. Eminescu.* — Proza literară.
6. *T. Robeanu.* — Poezii postume.
7. *Alphonse Daudet.* — Scrisori din moara mea.
8. *Teodor Vârnav.*—Istoria vieţii mele.
9. *Ioan Slavici.* — Spiru Călin.
10. *I. Rossignon.* — In Livadă.
11-12. *I. N. Potapenko* — In slujba adevărată.
13. *N. N. Beldiceanu.* — Cea dintăiu iubire.
14. *Karl Emil Franzos.* — Vrăjitoarea.
15. *C. Negruzzi.* — Traduceri în proză.

Nr. inv.
119.159/60.
I. 415

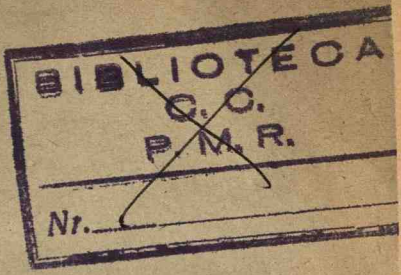

CĂLUGĂRUL GHERASIM

12.00/67

BIBLIOTECA «MINERVEI»

No. 18.

AL. GH. DOINARU

Călugărul Gherasim

bd 273400

BUCUREŞTI
«MINERVA» INSTITUT DE ARTE GRAFICE ŞI EDITURĂ,
BULEVARDUL ACADEMIEI 3
1909

12.00/967

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
COTA 5988
DT 258

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE «MINERVA»,
BUCUREŞTI — B-DUL ACADEMIEI 3.

REPRODUCEREA OPRITĂ.

B.C.U. Bucuresti
C20041090

CĂLUGĂRUL GHERASIM

Dela schitul Măgurii se vede Târgul-Ocnii ca'n palmă: case mărunte, acoperite cu tablă roşie, altele acoperite cu draniţă, şi numai câteva clădiri cu două rânduri; cele mai multe aşezate pe partea stângă a Trotuşului, cu începere dela gura tunelului şi până la vale, spre Viişoară. Din oricare parte a târgului se vede schitul alb aşezat pe pisc, bătut de vânturi puternice, fără să se clintească o draniţă din acoperemântul trainic. Schitul pare o uriaşă pasăre albă, încremenită acolo de atâta amar de vreme.

Mai înnainte erau chilii multe împrejurul schitului, dar le-au dărâmat anii şi, mai cu seamă, credinţa care slăbeşte din zi în zi, dinaintea ochilor noştri. Averi mari niciodată n'a avut schitul; dar vechii credincioşi urcau de multe ori dealul Măgurii, şi umpleau buzunarele călugărilor cu şărindare, cu acatiste şi pomelnice.

Pe lângă schit trăiau altă dată nenumăraţi călugări, cari puteau foarte bine să vieţuiască cu îmbelşugare din pomenile dese şi multe ce curgeau, mai cu seamă, în zilele de sărbătoare. Credincioşii de pe valea Trotuşului, dela Palancă şi până dincolo de Adjud, alergau de multe ori şi dăruiau bani peste bani, că doar-doar mila lui Dumnezeu se va revărsà peste inimile lor necăjite şi setoase de bine.

Câtă vreme credinţa erà în floare, schitul adăposteà o sumă de călugări, credincioşi sau lacomi de averi; dar când au început să scadă veniturile, adică să scadă credinţa, după cum spun aceşti asceţi netrebuincioşi şi cu păcate ascunse, schitul a început să se despopuleze, până ce-a ajuns în starea de astăzi, numai cu doi trei călugări, cari mai îngrijesc de sălaşul dumnezeiesc.

Aici, la schit, în sărbătorile mari, mai înainte vreme şi chiar acum în zilele noastre, aleargă lumea în zorii zilelor de vară, călduroase, să-şi petreacă ceasurile de hodină prin pădurile cari împrejmuesc mânăstirea. E o adevărată plăcere să-i vezi pe târgoveţi,— bărbaţi, femei, copii, — fiecare cu o legătură în mână, mâncare sau băutură, îndreptându-se spre umbra deasă şi ispititoare a codrului, pe înălţimea muntelui din faţa salinelor. Cântece, potop de vorbe, zgomot, chiuituri, fluerături: liniştea pădurii e zguduită temeinic.

Şi nu-i credinţa care călăuzeşte acest norod spre schitul Măgurii, ci dorul tainic şi neînfrânt al inimii, care chiamă pe fiecare să guste din seninătatea unui colţ de natură, şi să se răcorească la umbra copacilor uriaşi şi deşi.

Călugărul Gherasim a fost surghiunit în acest locaş sfânt al Măgurii de către mitropolitul Moldovei. Alungat dela mânăstirea Secu, din judeţul Neamţ, fusese trimis aicea să-şi ispăşească păcatele, pe care, de altfel, nu le săvârşise.

Gherasim a fost uu copil nenorocit, făcut de o maică dela mânăstirea Agapia cu un călugăr dela mânăstirea Secu. Prin urmare nu avea nici tată, nici mamă, căci nici călugărul nici călugăriţa nu-l puteau recunoaşte de copil al lor. Maica Vasilichia l'a născut la o soră a ei din judeţul Vaslui, şi pe urmă l'a lăsat acolo vre-o patru ani, trimiţându-i din când în când bani şi hăinuţe. Murind de oftică sora maicii, Gherasim fu luat de tatăl său şi crescut la mânăstirea Secu.

«Un copil străin, găsit pe drumuri», spunea călugărul Macarie, când îl întrebă cineva al cui e băetul.

In singurătatea mânăstirii, Gheorghe (aşa îl chemă pe băet înainte de a se călugări) alergă din chilie în chilie, dela călugăr la călugăr, toată ziua, de dimineaţă până seara.

Nici un tovarăş de sama lui, nici un prieten de joacă şi de zburdăciuni nu aveà. Hainele negre şi feţele plecate spre pământ ale călugărilor tăcuţi omorau zi cu zi vioiciunea unei copilării închise între gardurile liniştei şi rugăciunilor. Aduceà cu ulciorul apă la toţi călugării, dela şipotul din apropiere, măturà uneori chiliile, fără să fie plătit cu nimic de nimeni, căci nu se trezise în sufletul lui încă gândul unei răsplăţi pentru munca de slugă. Seara învăţà literile vechi cu călugărul Macarie ori cu alt călugăr. Alte ori luà ciocănaşele, plecà în pădure, alegeà copacul cel mai gros, şi aicea se învăţà a tocà, până săreà coaja copacului în sute de surceluşe. La slujbe şedeà în strana dreaptă şi ţineà isonul, cu glasul lui limpede şi ascuţit ca un glas de fetiţă. Câtă grijă purtà pentru copilul acesta călugărul Macarie, tot atâta grijă îi purtau şi ceilalţi călugări: nici o deosebire. Parcă nici nu erà copilul unuia dintre dânşii! In mijlocul lor, Gheorghe erà ca o tufă tânără, lipsită de soare, în mijlocul unei păduri imense de sălcii pletoase. Zâmbetele copilăriei dispăreau unul câte unul de pe faţa rumenă, cu vremea care curgeà fără întrerupere an după an. Gheorghe învăţase bine cartea bisericească în schit. Pentru el, ori călugărul Macarie, ori Atanasie, sau ori care alt călugăr, erà tot una: nişte oameni

cu sufletul dăruit lui Dumnezeu. Şi, fie că o credinţă păstrată din moşi-strămoşi îl îndemnă să citească lucrurile sfinte, fie că în mijlocul călugărilor trebuià să se deprindă cu viaţa ceea de post şi rugăciuni, cu cât creştea mai mare, cu atât sufletul băetului alunecà spre o viaţă mai tihnită, mai plină de smerenie, şi plină de gândurile însufleţite pentru mărirea lui Hristos.

La vârsta de 18 ani, Gheorghe întră în tagma călugărească, supt numele de Gherasim. Stareţul mânăstirii îi dete şi lui o chilie şi un teanc de cărţi : *Vieţile Sfinţilor*.

In noua lui haină, neagră şi largă, începù să se simtă altfel de om. Aveà parcă mai multă încredere într'însul, şi, nu ştiu cum, îi părea că este chemat într'o ceată de oameni cu totul deosebiţi de aceia cari veniau la mânăstire, din când în când, din satele de prin împrejurimile Secului. Auzind veşnic de păcatele lumii, de lipsa de credinţă a oamenilor, de faptele ruşinoase ale bărbaţilor şi femeilor, s'a trezit în sufletul lui acea ură temeinică, aşa de răspândită printre călugări, în potriva mirenilor.

De obiceiu călugării schitului, după ce-şi făceau rugăciunile, se scoborau sau în vre-un sat din apropiere, sau colindau prin pădurile mărginaşe după bureţi. Umblau stingheri, unul încoace, altul încolo, fără vioiciune, fără

vlagă, parcă se gândeau totdeauna la descoperirea unei scări până la cer, şi oarecum idioţiţi de viaţa mohorâtă, tainică şi singuratică pe care o duceau, de multe ori cu mare anevoie şi cu multe îndurerări ascunse. Într'o zi călugărul Gherasim avù o desamăgire crudă. Rătăcià singur prin pădure, şi ajunsese în faţa unei văgăuni. În fundul văgăunei, într'o parte ascunsă, zărì două trupuri îmbrăcate în haine preoţeşti.

Începu să-şi facă cruce, cu ochii speriaţi ca de o vedenie nelegiuită, şi se întoarse înapoi la schit. Spuse stareţului tot ce văzuse:

«L-am cunoscut, l-am văsut bine; erà călugărul Macarie.

— Nu se poate, nu se poate, spuse stareţul înfiorîndu-se.

— Ba, da! L-am văzut eu. Erà el şi maica Vasilichia, care vine de multe ori pe aici».

Stareţul bătrân, şi cu barba albă ca un caer de lână, clătină din cap, făcù câteva cruci, şi rostì încet, cu ochii către icoana maicei Domnului:

«Nu-l iertà, maică prea curată, că mare nelegiuire a făcut.»

Gherasim pornì în chilia lui, plin de gânduri. Îi păreà rău că l-a pârît pe călugărul Macarie, pentrucă, la urma urmei, parcă tot Macarie a avut mai multă grijă de dânsul decât ceilalţi călugări. Dar haina călugărească

e sfântă, — se gândeà Gherasim —, şi lucrurile sfinte nu pot fi amestecate cu cele rele. Apoi a îngenunchiat în chilia lui, a deschis cartea de rugăciuni, şi s'a rugat la Maica Domnului mai bine de un ceas.

Spre sară s'a întors călugărul Macarie cu o batistă roşie plină de bureţi : nu se dusese zadarnic în pădure de data asta.

Cum l-a văzut stareţul de pe cerdacul arhondăriei, l-a chemat la dânsul, şi au intrat într'o chilie.

«Te-ai făcut nevrednic de rasa călugărească, frate Macarie», spuse stareţul cu glasul tremurător.

— De ce, frate Ioanichie? întrebă liniştit Macarie.

— Mă mai întrebi *de ce?* Nu ştii? Unde ai fost astăzi?

— După bureţi.

— Numai după bureţi? Dar cu maica Vasilichia nu te-ai întâlnit?

— Nu; răspunse Macarie repede.

— Dar pe călugărul Gherasim nu l-ai văzut prin pădure?

— Nu.

— Nu spune minciuni, frate Macarie, că «cel ce spune minciuni, în fundul iadului va merge.»

Călugărul Macarie îşi făcù cruce şi spuse rugător :

«Doamne, Doamne, iau numele tău drept mărturie, că nu mă știu vinovat cu nimica.

— Cum, nu ai pe suflet nici o vină? Atunci de ce mi-a spus călugărul Gherasim că te-a văzut cu maica Vasilichia?

— Nu știu nimica, frate Ionichie; nici nu m'am întâlnit astăzi cu călugărul Gherasim prin pădure.

— Atunci Gherasim a spus minciuni..., minciuni..., defăimare, — răspunse bătrânul Ioanichie, cu glasul trăgănat.

— «Da, defăimare», — se grăbi să spună și călugărul Macarie.

După asta se despărțiră. Stareţul rămase în chilia lui pe gânduri. Și repede ca un fulger îi veni în minte un gând îndepărtat, de acum douăzeci și cinci sau treizeci de ani, când nu era stareţ, și când căzuse pe capul lui o vină tot așa de mare ca a călugărului Macarie. Apoi își luă metaniile în mână, și începù să se roage în faţa icoanei Maicei Domnului: «În numele tatălui, și al fiului, și al sfântului duh, amin. Ajută, Doamne, căci cuvioșii se împuținează; cei credincioși se sfârșesc dintre fiii oamenilor. Lucruri deșarte vorbesc unul altuia, cu buze linguşitoare, cu inimă faţarnică vorbesc. Stârpește, Doamne, etc., etc.»

Macarie intră cu legătura lui de bureţi în chilie și o puse pe un scaun. Avea o faţă

posomorîtă. şi ochii lui scânteiau de răutate şi de ciudă. Altul, în locul lui, dacă s'ar fi ştiut nevinovat, s'ar fi dus numai decât la călugărul Gherasim, şi i-ar fi cerut socoteală. Macarie însă a rămas locului. Îi venià rău c'a aflat stareţul despre legătura lui nelegiuită, dar n'aveà ce să facă. Nu-i erà frică de călugărul Ioanichie, ştiindu-l bătrân şi îngâduitor, însă îi erà ciudă că s'a aflat despre treaba asta tocmai după o pază bună, de mai bine de douăzeci şi doi de ani.

Din ziua aceia Macarie căutà să nu mai vorbească cu Gherasim, şi se silià, pe cât erà cu putinţă, să nu se întâlnească faţă în faţă. De unde înainte, la slujba bisericească, şedeau de obiceiu în strana dreaptă amândoi, acum, unul, Gherasim, se mutase în strana stângă. Părintele Ioanichie n'a mai destăinuit nici unui călugăr întâmplarea nevrednică a lui Macarie; din potrivă, l-a chemat pe Gherasim la dânsul, şi i-a hotărât să-şi astâmpere gura şi să nu sufle niciun cuvânt. Spuneà călugărul Ioanichie:

«Cine ştie, poate te-au înşelat ochii, poate a fost duhul necurat prin preajma sfinţieitale, poate a fost numai o părere. Nu trebue să învinovăţim pe nimeni, până când nu ne încredinţăm bine cu ochii. Dumnezeu e mare, fiule, mare şi puternic, şi niciun cuvânt rău

nu poate să steie împotriva lui. El ne iartă, că-i milostiv, drăguțul».

Degeaba îi spuneà călugărul Gherasim că nu l-au înşelat ochii, că nu-i nici o părere, că a văzut el bine pe călugărul Macarie cu maica Vasilichia. Bătrânul Ioanichie îi răspundeà:

«Poate greşeşti, fiule, poate a fost duhul necurat prin prejurul sfinţiei-tale; lasă! taci din gură. Dumnezeu vede şi Dumnezeu iartă, că-i bun şi milostiv.»

Într'adevăr, călugărul Gherasim a tăcut, n'a spus nimănui niciun cuvânt, şi-şi căutà de treburi ca mai înainte. Totuşi, în sufletul lui tânăr, curat, în care se zbăteà cu vioiciune puterea credinţei, sé născù un fel de îndoială, care l-a pus să se gândească mai adânc şi mai cu tărie. El nu puteà în ruptul capului că priceapă cum mai poate să fie vre-o legătură între sufletul căruntului călugăr Macarie şi Dumnezeu, — şi subt stăpânirea acestui gând, cercetà mereu cărţile groase, cercetà faptele sfinţilor, canoanele bisericeşti, să vadă dacă este ertare pentru un păcat lumesc făcut de o faţă călugărească.

După vre-o şapte luni s'a întâmplat c'a murit călugărul Ioanichie, şi'n locul lui, ca stareţ, a venit Macarie, ales de ceilalţi călugări ai mănăstirei.

După alegerea noului stareţ, Gherasim s'a

retras cu totul în chilia lui, şi nu eşià decât la slujbele bisericeşti, şi atunci când se duceà să-şi ieie mâncarea dela bucătărie. La instalarea lui Macarie au venit şi călugăriţele dela Agapia; maica Vasilichia erà în rasă de mătasă neagră lucie, şi cu toate că erà femeie în vrâstă, îşi păstrà încă neclintită rumeneala obrajilor. Instalarea a făcut-o un arhiereu trimis dela Mitropolie. Lumea de prin satele vecine a venit gătită ca de sărbătoare. Slujba a ţinut până după amiază. După aceea a fost o masă strașnică în odăile arhondăriei, cu diferite mâncări de post, dar cu destule sticle de vin, toate băute în sănătatea noului ales, care prin credinţa lui neţărmurită şi prin faptele lui bune şi cinstite a ajuns pe scaunul care i-se cuvine cu adevărat. Fireşte că şi Gherasim a luat parte la serbarea asta, dar şedeà veşnic cu ochii în jos, pentrucă maica Vasilichia îşi primblà privirile, când la noul staret, când la dânsul. De ce? Oare nu cumva maica vreà să-şi bată joc acum de el, când Macarie a ajuns stăpânul lui? Gherasim credeà tocmai acest lucru, însă se înşelà. În sufletul ei de mamă, călugăriţa nu-şi puteà uri feciorul; dar o durere ascunsă îi frământà inima, şi i se zbuciumà sufletul că nu puteà să strige în gura mare că Gherasim nu trebue să fie supărat pe Macarie, de oarece e feciorul lui.

Trecù şi ziua instalărei noului stareţ, cu zgomote neobişnuite şi larmă neîntreruptă, şi mânăstirea fu din nou cuprinsă de liniştea veche. Nici o deosebire nu puteà să aibă înfăţişarea mânăstirei, după sărbătoarea instalării, — atâta doar: în cerdacul arhondăriei nu se mai vedeà chipul liniştit şi blând al răposatului Ioanichie, ci faţa roşcovană şi trăită bine a călugărului Macarie, cu ochii lui albaştri şi mari, şi cu barba lui care pornià spre încărunţire, îndreptată pe unele locuri cu foarfecele.

Într'o zi Gherasim s'a întâlnit la şipotul din apropierea mănăstirei cu călugărul Epifanie, singurul călugăr cu care Gherasim vorbeà adesea ori. Epifanie erà un om mai în vârstă decât Macarie, şi venise aici să-şi liniştească sufletul cu rugăciuni, după ce-şi omorîse nevasta care îl înşelà, şi după ce făcuse doisprezece ani de ocnă.

Iarba erà verde împrejurul şipotului, şi soarele de început de toamnă încălzià bine văzduhul răcit de vântul care bătuse vre-o două zile.

«Cald, cald, frate Epifanie.

— Cald, Gherasime, cald.

— Când mă gândesc că vine iarna, îmi vine să-mi iau lumea în cap. Iar viscol, iar omăt cât casa, iar şuerături prin hornuri, — doamne! doamne! spuse Gherasim.

— Da, şi pe urmă vine primăvara şi vara...
— Vine, nu-i vorbă, da-i lungă iarna... Ia ascultă!»

Şi Epifanie se aşează pe iarbă.

«Stai şi sfinţia-ta jos. Uite ce e, frate Gherasime. N'ai avut tată şi mamă?

— Nu ştiu, zău, frate Epifanie. Eram prea mic când am venit aici. Sfinţia-ta ai venit de vre-o trei ani, dar eu aici m'am trezit. *Tată* şi *mamă* n'am zis nimănui. Îmi spuneà stareţul de astăzi, când eram de vre-o doisprezece ani, că m'a găsit pe drumuri. Umblam din uşă în uşă. Lui i s'a făcut milă de mine şi m'a adus aici la mânăstire. Ca prin vis mi-aduc aminte că m'a adus de undeva, de departe, dar eu nu ştiu bine. Ştii, aşa, parcă-mi închipui numai.

— Greu, frate Gherasime, de oamenii cari nu şi-au apucat în viaţă părinţii, foarte greu. Ai mei trăesc şi acuma, şi-s oameni voinici, măcar că-s bătrâni. Dar nenorocul meu...»

Epifanie îşi sfârşì vorba într'un oftat adânc. Gherasim se uità pe dealurile care se deşfăşurau la poalele mânăstirii, hăt-departe.

Ce zici de noul stareţ, Gherasime?

— Ce să zic? Nu zic nimic.»

Apoi ca şi cum cineva dinăuntrul lui l-ar fi silit să se destăinuiască, Gherasim se apropiè de Epifanie şi-i spuse:

«Frate Epifanie, am ceva pe sufletul meu,

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

care mă apasă strașnic și mă arde. Am fost martorul unui păcat mare. Ți l-aș spune și sfinției-tale, dar mă cam tem.

— Ori în fundul mării, ori în sufletul meu: tot aceea. Spune fără nici-o frică, că din gura mea nimeni n'are să audă nici un cuvânt.

— Să vezi. Stareţul de astăzi e un ticălos. L-am prins cu maica Vasilichia într'o văgăună adâncă, cale de vre-un ceas de aici.

— Când?

— Acù un an. Incă nu murise părintele Ioanichie, Dumnezeu să-l ierte! Și după ce l-am spus răposatului, Macarie a început să se jure pe icoana Maicii Domnului că nu e adevărat, că eu sânt un mincinos, și un om care învinovățesc pe altul de geaba.

— Chiar l-ai vzzut?

— Cum te văd și mă vezi.

— Mare păcat!

— Mare! Nici nu este pedeapsă în canoanele bisericești pentru un păcat așa de mare; am citit și eu și n'am găsit nimica... Știi ce, frate Epifanie? Imi vine în gând să-l spun și la ceilalți călugări, să știe și ei pe cine au ales stareț.

— Ba, treaba asta să n'o faci. Puneți lăcată la gură și taci mai bine. Cine știe, poată să-ți facă vre-un rău.»

Cei doi călugări se sculară și plecară cu ulcioarele de apă spre chiliile lor.

Gherasim se culcă pe pat; soarele fierbinte îi moleşise oasele. Îşi ţintì privirile câteva clipe pe tavanul chiliei, apoi închise ochii. N'a dormit, dar aşa, cu ochii închişi, parcă era mai singur şi parcă i se părea că nu poate nimeni să-i fure măcar o fărâmitură de gând. Să spue şi la ceilalţi călugări, ori nu? Şi după ce şi-a frământat creerul mai bine de două ceasuri, s'a hotărât să spue tuturora. Dacă ar fi trăit călugărul Ioanichie poate nu destăinuià nimic, dar acum nu vrea să tacă, pentrucă nu se poate ascunde un păcat aşa de mare.

A doua zi toată mânăstirea ştià ce legături au fost între părintele Macarie şi maica Vasilichia, care, mai cu seamă acum, de când este alt stăreţ la mânăstire, vine mai des să-şi spovedească păcatele către prea cuviosul superior.

Intrase vrajbă mare între călugări. Destăinuirile lui Gherasim fusese ca o furtună straşnică în miezul unei calde zile de vară. Mulţi cârteau în contra stareţului, şi cereau surghiunirea lui la altă mânăstire. Ca să scape de încurcătură, călugărul Macarie porni la Iaşi să spuie mitropolitului că un frate tânăr, diaconol Gherasim, bagă zizanie între călugări, şi nesocoteşte credinţa, care spune să te fereşti de vorbe rele şi de vrajbă. Mitropolitul, fără nici o cercetare, dădù stare-

ţului Macarie o carte canonică, pentru mutarea călugărului-diacon Gherasim dela mânăstirea Secu la schitul Măgurii.

Pe drum, la întoarcere, stareţul Macarie avù o părere de rău, că trebuià să se departă de feciorul său, Gherasim; dar nu mai puteà să se întoarcă la mitropolie şi să deie înapoi cartea canonică. Lucrul făcut e făcut. Macarie suferise atâta din pricina lui Gherasim, pe vremea stăreţiei lui Ioanichie, dar nu-l puteà urî. O! doamne, unde este tatăl care doreşte moartea copilului? S'a gândit de multe ori să-l cheme pe Gherasim, acum când erà mare, în chilia lui, şi să-i spue adevărul, dar l-a ţinut ruşinea în loc, şi teamă că vor aflà ceilalţi călugări o faptă pe care n'o îngădue rasa călugărească.

Când a plecat călugărul Gherasim în surghiun canonicesc dela mânăstirea Secu, stareţul Macarie şedeà în cerdacul arhondăriei şi-şi ştergeà câte o lacrimă pe furiş. Apoi când s'a depărtat şi nu şi-a mai văzut feciorul, a intrat în casă, şi a început să plângă din toată inima. Poate pentru prima oară simţeà că-şi iubeşte copilul cu o dragoste pe care n'a putut-o dà la iveală, pe care a trebuit s-o ascundă, ca să nu păteze tagma călugărească, şi să nu se îndepărteze de credinţa şi legea care îl opresc, după ce e călugărit, de a mai fi tată.

*

Erau doi călugări la schitul Măgurii, şi cu noul venit, Gherasim, trei. Unul dintr'înşii trecuse de şaptezeci de ani, şi de abia îşi mai purtà bătrâneţele de ici până colo. Cellalt erà cam dę vre-o cincizeci de ani, gras, nu aşa de înnalt, şi cu obrajii plini peste măsură. Chilia care i se hărăzise lui Gherasim erà cea mai mică, nevăruită de zeci de ani, nici pe dinnăuntru, nici pe dinafară. Bucăţi întregi de moluz căzuse de pe păreţi lăsând bârnele goale. În cele dintâi două zile Gherasim îşi cârpì chilia prin toate locurile cu lut moale, frământat de dânsul. Se scoborî apoi în târg, şi venì înnapoi cu un sticlar, care-i aşează nişte geamuri mici, de-o palmă domnească înnălţime, şi lăţimea tot atâta.

Toamna, cu vânturile ei reci, începù tare de vreme în anul acela; mai cu seamă la schitul Măgurii, pe vârful muntelui, se simţeau şi mai mult vestitorii iernii. Scunda chilie a lui Gherasim erà însă o leacă adăpostită de zidul bisericii, împotriva vânturilor dela miază-noapte. Pe la sfârşitul lui Septemvrie căzuseră toate frunzele, şi, mai ales acum, se puteau vedeà casele târgului dela poalele muntelui. Gherasim căutà regulat de rânduielile bisericii, atât în zilele de lucru cât şi în sărbători. Cu venirea timpului de toamnă, se înţelege, dispărură «vizitatorii»

schitului, și singurătatea cea mai sfântă cuprinsese vârful muntelui. Rar, rar de tot, câte o femee nenorocită de prin împrejurimi se urcà, obosită și înfrigurată, pe cărarea șerpuită, cu sărindarul legat într'un colț de basma roșie, — și se duceà de-a dreptul la bunul și bătrânul călugăr Meletie, care, în schimbul unui sărindar sau acatist, tămăduià cu vorba lui dulce cele mai mari suferinți sufletești. Gherasim ședeà foarte retras. Bătrânul Meletie erà om greoiu, și bietul surghiunit se ascundeà de multe ori, să nu intre pe mâna lui, că-l puneà mereu ba să-i facă focul, ba să-i aducă apă, ba să ieie seama de oala cu fasole, — mă rog, Meletie ca bătrân puteà să-i poruncească orice lui Gherasim. Celălalt călugăr, Evdochie, colindà prin sate și strângeà pomeni «pentru hrana călugărilor dela schitul Măgurii».

Când a plecat dela mânăstirea Secu, Gherasim aveà vre-o patru sute de lei, strânși gologan cu gologan, din leafa de unsprezece lei pe lună, care o primeà dela Stat, și din leturghiile credincioșilor de prin împrejurimile Secului. Din economia aceasta trăià acum. La două săptămâni, odată, Gherasim se scoborà în târg și-și cumpărà cele trebuitoare pentru mâncare.

Într'o zi, când l-a chemat Meletie să-i facă focul, Gherasim n'a mai vrut să se ducă, —

şi de atunci s'a iscat o sfadă uşoară între cei doi fraţi. Cu atât mai bine pentru surghiunit!

Toamna treceà repede. Vânturile reci se îndesau şi frigul creşteà, creşteà mereu. Se întâmplà că erà altă dată şi câte o zi mai caldă, cu aerul liniştit, dar atunci Gherasim mergeà în codrul de pe coasta muntelui, şi strângeà crăci uscaţi şi găteje pentru iarnă. Pe seară, obosit de suit muntele de cinci-şease ori, îşi scoteà un scaun în uşa chiliei, şi priveà asfinţitul soarelui roş de toamnă. De multe ori cădeà pe gânduri. Ce mic şi neînsemnat se simţeà faţă cu măreţiile isprăvilor lui Dumnezeu!

Când se întorceà din târg, sufletul lui erà cuprins de o îndurerare tainică, din pricina liniştei în care trebuià să se retragă, după ce fusese în zgomotul orăşelului, şi după ce văzuse că lumea nu stă totdeauna pe gânduri, ci mai are vreme şi de vorbit şi de râs. La Secu erau călugări mai mulţi, peste cincizeci, şi parcă trăià într'un zgomot mai prielnic; dar aici... aici călugărul Meletie vreà să-l facă slugă, iar Evdochie erà numai pe drumuri.

De multe ori se aşezà pe scăunelul cu trei picioare, dinaintea unei mesuţe de brad, şi începeà să citească fapte şi întâmplări din vieţile sfinţilor. Dinapoia lui, în sobă, focul

ardea în liniște și-i încălzeà spetele. Câte-odată ridicà ochii de pe carte, și colindà cu privirile dela un capăt până la celălalt al târgului.

Venì și luna Decembrie, și acoperișurile roșii ale caselor dela poalele muntelui fură învelite cu un strat de omăt. Gherasim ședeà toată ziua în chilia lui, lângă soba caldă, uneori citind câte ceva, alte ori, stând pe scăunel, în fața jarului, cu capul culcat în palma dreaptă și cu cotul rezămat pe genunchiu, privind necontenit cum se acopereau cărbunii cu o pojghită de cenușă moale ca puful.

De multe ori, Gherasim se așezà în dreptul ferestrei mici, și priveà, altădată chiar mai bine de un ceas, cum se ridicau coloanele străvezii de fum din Târgul-Ocnii, din hogegele caselor mari și mici, — coloane cari, după ce ajungeau sus, se destrămau și se pierdeau în aerul rece. Niciun gând mai ascuțit nu colindà prin mintea lui de om simplu, care privește lucrurile așa cum sunt, fără nicio imaginație poetică.

Iarna trecea foarte greu, ca toate iernele friguroase, și nimeni mai mult decât Gherasim nu simțeà acest lucru, în cuibul sărac al singurătății sale, din vârful muntelui. De multe ori nici nu puteà să doarmă noaptea, din pricina șuerăturilor năprasnice și visco-

lelor cumplite, care dăinuiau fără întrerupere. Atâta putere aveà vântul acolo pe pisc, încât de multe ori scormoneà focul de pe vatră. Doar când ardeau lemne de dimineaţă şi până la prânz, într'una, atunci se dezgheţau geamurile chiliei, şi apa se prelungeà în şiroaie mici pe păreţi.

Slujbele bisericeşti erau adevărate chinuri. Biserica nu aveà nicio sobă. Mâinile lui Gherasim înmărmureau de multe ori pe evanghelie. Meletie cel puţin aveà blană groasă de vulpe pe dedesupt, şi nu-i erà grijă nici de frigul care îngheaţă limba'n gură.

Până la Bobotează Gherasim isprăvi lemnele care le adunase în timpul toamnei,—o parte care a ars în chilia lui, altă parte, luată mai mult cu de-a sila sau pe furiş, pentru chilia bătrânului fără putere şi zgârcit, Meletie.

După Bobotează, bietul surghiunit, nepregătit de ajuns cu haine pentru o iarnă aşa de geroasă, alergà prin pădure şi strângeà crengi uscate, pe cari le ascundeà în chilie, ca să nu i le mai fure fratele Meletie. Bătrân, bătrân, — se gândeà Gherasim, — dar aducă-şi un om care să-l slujească, că toate veniturile schitului erau ale lui, şi aveà de unde să plătească.

Zilele începeau să se mărească treptat-treptat, şi soarele ieşià câte odată galeş dintre nori, învăluind târgul şi muntele cu razele

lui reci. Pe la sfârșitul lui Ianuarie începù o moină care a adus ușurare în toate sufletele. Gherasim nu se mai trezeà dimineaţa cu flori pe geamuri, nici viscolul și gerul puternic nu-i mai întunecau gândurile. Se uità de multe ori cu bucurie cum ieşeau la iveală, de subt straturile de omăt, acoperişurile roşii din târgul dela poalele schitului. Şi sufletul lui parcă se dezmorţeà din ce în ce, cu vremea de înviorare primăvăratică. Strângeà şi acum gâteje, mai puţine însă, şi nu le mai ascundeà în chilie, ca'n timpul Bobotezei.

Primăvara începù de vreme. Pe la mijlocul lui Februarie, ca nici odată, zăpada se prefăcù cu iuţeală în şiroaie de apă, cari curgeau pe supt straturile groase de frunze, prin toate părţile codrului. Trotuşul începuse să se dezgheţe, şi sloiurile mergeau încet la vale, izbindu-se unul de altul şi îmbucătăţindu-se.

Gherasim priveà cu lăcomie toată prefacerea aceasta a naturei, bucurându-se peste măsură, fiindcă se săturase de atâta frig, şi, mai cu seamă, pentrucă însuşi sufletul lui se scutură parcă de mohorîre şi de gânduri amare.

Pe la începutul lui Martie rămăsese doar câteva pâlcuri de zăpadă, prin locurile ferite de socre.

Ca în totdeauna, ori începeà să citească dela capăt *Vieţile Sfinţilor*, ori se uità pe

geamul chiliei, pentru a suta și a mia oară, în vatra târgului. La urma urmei, ce vreți d-voastră să facă un om care n'are nimica de făcut, care e îndatorat să steà veșnic lângă schit? Niciun prieten, nicio rudă, niciun cunoscut mai de aproape — ia! și el un om venit de nu știu unde, fără niciun sprijin în lumea oamenilor, și fără să aibă cui să destăinuiască orice fulgerare de gând, orice îndurerare sufletească. Ci strângeà acolo, în inima lui, și închideà ca într'o ocnă, de unde nu poate să iasă nimic, toate frământările și toate zbuciumările unei vieți, plină de neînțeles și de melancolie.

Zilele de primăvară se îndulceau mereu, cu vremea care înaintà spre luna Aprilie. De multe ori Gherasim se duceà prin codru, așa de geaba, să se primble poate, căci nu plecà mai niciodată după un lucru anumit. Rupeà doar câte-o crenguță, și se uità la mugurii cari îmboboceau. Apoi luà câte un mugur, îl desfăceà încet, și-l priveà cu mare băgare de seamă și cu mare bucurie. Peste vre-o două-trei săptămâni, — se gândià Gherasim — vor ieși la iveală frunzele tinere, fragede și verzi. Codrul uscat se va îmbrăcà în haină nouă, și dealurile vor face să răsară covoarele de iarbă verde, întinse până unde putem vedeà cu ochii.

Pe la Sfântul Gheorghe codrul se încheiase. Împrejurul schitului iarba erà mai de un pod de mână. Gherasim nu-şi puteà luà ochii, mai cu seamă, dela oamenii cari arau câmpurile dela vale de Târgul-Ocnei, pe la Viişoară. Un dor tainic îl chemà mereu, să se ducă, să plece, fără ţintă, în toată lumea asta. S'a săturat de atâta singurătate, şi de atâta înfrângere a unor doruri pe cari niciodată nu le-a putut deslusì în mintea lui. Singur el nu ştià ce voià anume; dar simţeà cum i se duce dragostea de mânăstire din suflet, şi cum dorul de pribegie prindeà aripi şi-l îndemnà spre căi necunoscute.

Cu ivirea treptată a primăverei se naşte în sufletul tuturora acest dor de pribegie, moştenit poate din depărtatele vremuri ale poporului nostru; dar sufletul lui Gherasim, pregătit de singurătate şi de întristare, se zvârcoleà cu mai multă furie şi cu mai multă îndrăzneală. Simţeà într'însul acea putere tânără care nu s'a putut desfăşurà prin osteneala braţelor, nici prin sudoarea frunţii.

Sufletul lui Gherasim erà cuprins de aceste frământări, numai atunci când frumuseţile naturei îl mişcau până în adâncul inimii. Dar când îşi întorceà privirile către crucea bisericei, tot avântul de pribegie îi dispăreà ca prin farmec, şi puterea datoriei îi sfărâmà orice gând de răzvrătire. Credinţa cea fără

de margini luà locul cugetelor de libertate. Atunci Gherasim priveà cu mai multă lăcomie zidurile albe ale bisericei, şi dragostea de Dumnezeu îl robeà, şi-l îndatorà să înceapă a face cruci şi a rostì vorbe de laudă măreaţă.

Atunci îşi închinà din nou, pentru a nu ştiu câtea oară, sufletul către cel prea mărit, şi credinţa fanatică, născută odată cu vremea când s'a trezit în mânăstirea Secu, îi alungà toate gândurile de înstrăinare. Începeà să-şi iubească chilia cu mai multă furie, şi dorul de slujbă adevărată întru credinţa lui Dumnezeu veneà să-şi ia locul vechiu în inimă.

Trecù şi Sfântul Gheorghe fără mult zgomot. Câţiva credincioşi din Târgul-Ocnii urcară muntele şi ascultară slujba din ziua acelui sfânt. Schitul, în mijlocul naturii înflorite, începeà să se înveselească. Târgoveţii mai tineri şi sprinteni veneau în primblare până în vârful muntelui, şi culegeau florile paştelui şi ciuboţica cucului. Astă iarnă, dacă ar fi venit un om la schit, erà o adevărată minune; acuma, însă, Gherasim se întâlneà mai în fiecare zi cu câte un târgovăţ, sau chiar mai mulţi. Se înţelege că bucuria lui nu erà mică, de oarece mai aveà cu cine schimbà o vorbă, două.

Cu câteva zile înainte de sf. Constantin şi Elena, începură pregătirile de hramul bise-

ricii. Doar cu prilejul acesta Maletie mai dădeà drumul pungii şi făceà oarecari cheltueli, cu gândul, însă, că tot ce va scoate din pungă, va câştigà înapoi înzecit. Bătrânul călugăr chemâ doi oameni din târg, cari aşezară nişte scânduri pe nişte căpriori, pe o întindere ca de vre-o cincisprezece metri, — chip, dragă Doamne, mese pentru hram. De bucate nu avea nevoie, pentru că oalele cu bucate le aduceau nenumăraţii credincioşi, cari veneau, ca de obiceiu, la acest hram vestit. Apoi frecară sfeşnicele şi policandrul de alamă, până când au ajuns să strălucească. Lumânări nouă erau pregătite pentru fiecare sfeşnic, şi candelele fură şterse bine şi apoi umplute cu untdelemn. Pietrele bisericii, pe jos, spălate bine. Meletie scoase vre-o trei lăvicere din chilia lui şi le puse în biserică, dinaintea icoanei Maicei Domnului. Chemă pe Evdochie şi pe Gherasim şi se sfătuiră între dânşii. Hotărâră să aducă doi dascăli, cei mai buni din Târgul-Ocnei. Gherasim şi cu Evdochie trebuiau să facă slujba, iar el, Meletie, bătrâna pasăre de pradă, aveà să şadă la o masă, care va fi pusă la uşa bisericei, şi va strânge banii dăruiţi. Ceea se va strînge va împărţì în trei, câte o parte fiecăruia. Evdochie cârnì puţin din nas, dar nu zise nimic. Gherasim se gândeà la ziua hramului. Apoi ieşiră amândoi dela Meletie.

Înainte de a intrà în chilie, Evdochie se aplecă la urechia lui Gherasim şi-i spuse tainic:

«El să strângă paralele! El, care are destule! Înţeleg. O sută de părţi lui şi două pentru noi. Îl ştiu şi-l cunosc pe fratele Meletie. Doamne iartă-mă, ce inimă de câne are! Da' te rog să taci».

Gherasim intră în chilia lui, fără să se gândească la ceva, nici măcar la ceea ce i-a spus Evdochie.

In ziua de Constantin şi Elena, clopotele dela schit începură să fie trase încă din zorii zilei. Sunetele de alamă pluteau pe deasupra târgului, ca nişte sunete venite din adâncul văzduhului. Târgul începù să se trezească din amorţeala şi tihna nopţii. Călugării Gherasim şi Evdochie, îmbrăcaţi în hainele cele mai bune cari se găseau la schit, începură slujba lungă a zilei de hram, când nu se luminase încă bine, pentru ca s'o poată isprăvì pe la amiază.

Cu ivirea soarelui pe zarea dealului, cei mai credincioşi creştini ai hramurilor: ţiganii deapururea flămânzi şi lacomi, începură să se urce pe cărarea către schit. Apoi, în urma lor, babele de pe la marginele târgului. Şi, tocmai când ajunsese soarele la prânzul cel mic, începuseră să vie târgoveţii şi târgoveţele, în haine pestriţe. Pe urmă, după

dânşii, veneau mereu, de prin satele aruncate pe dreapta şi pe stânga Trotuşului, de la Oneşti, în susul apei, până dincolo de Comăneşti, femei şi fete cu obrajii rumeni, gospodari şi flăcăi plini de sănătate. Micul schit se umplù repede de credincioşi. Lumea care venia şi nu mai încăpea în bisericuţă stătea pe afară, şi foşnea încoace şi încolo, în paşi domoli. Ca să se poată închinà toată lumea, Meletie se rugă de oameni să intre în biserică, să se închine, apoi să facă loc şi celor rămaşi pe afară. Intr'o parte, pe micul podiş al schitului, împrejurul oalelor cari *chifteau* de mâncări, ţiganii săreau, cântau, se sfădeau, vorbeau tare, îşi pregăteau, poate, pofta de mâncare.

Innăuntrul bisericii era o căldură enormă, şi mirosul de cojoc se amestecà cu parfumul vreunei cucoane sclivisite. Ca niciodată, glasul lui Gherasim se suia şi scoborà în gorgoane duioase, limpezi. Din pricina căldurii, obrajii lui se înroşiseră. şi-i curgeau broboanele de sudoare pela tâmple.

Afară, la uşa bisericii, Meletie strângea leturghiile, sărindarele şi darurile pe care le făcea lumea credincioasă pentru schit: lumânări, untdelemn, tămâie şi smirnă.

Pe la amiază se isprăvì slujba şi toată lumea eşì din biserică. Călugării binecuvântară mesele lungi, apoi se retraseră în spre

răsăritul schitului, pe iarbă verde, unde se adunase lumea mai aleasă. Se făcuseră o mulţime de cete, din câte o familie, două, sau trei, şi fiecare ţinea să aibă o faţă bisericească în mijlocul lor. Meletie s'a dus în ceata subprefectului din Târgul Ocnii, Evdochie în ceata fostului subprefect, din partidul care era în opoziţie, iar Gherasim, sfios şi peste măsură de obosit, fu luat mai mult cu de-a sila de domnul institutor Ionescu, dela şcoala de băeţi din târg, şi dus în pădure, mai la vale, într'o poeniţă tainică, cu toată familia domnului institutor, compusă din doi veri-primari, trei verişoare, o mătuşă, doi copii ai lui, şi vre-o zece ai celorlalţi, un frate, soacră şi socru, doi cumnaţi, o cumnată, şi alţii. Se aşezară la masă, şi mâncară cu multă poftă, pentru că soarele trecuse de amiază. Gherasim însă era cam stingherit în mijlocul acestor oameni, veniţi aici să mănânce şi să petreacă în voe. Cu toate că îi era foame, nu putea însă să mănânce tot ceia ce ar fi voit.

«Iea, părinte, o bucăţică de curcan, spuse Madam Ionescu, nevasta institutorului.

— Mulţămesc, nu vă supăraţi, noi călugării n'avem voe să mâncăm carne, răspunse Gherasim cu o adâncă părere de rău ascunsă în suflet.

— Iea părinte, poftim!

— Nu, nu mănânc ; mâncaţi dumneavoastră. Eu n'am pus în gura mea carne, de vre-o cinci ani, de când m'am călugărit; dar nici înnainte n'am mâncat decât de vre-o trei-patru ori pentrucă nu-mi dădeà voe stareţul dela mânăstirea Secu.

— Iea, părinte, lasă că nu-i păcat.»

Şi nevasta institutorului, care şedea lângă Gherasim, pe iarbă verde, îl tot îndemnà mereu. Insă orice îndemnare era zădarnică. Gherasim mâncà numai brânză.

— Da' vin bei? Intrebă din nou Madam Ionescu.

— Da, răspunse călugărul, înroşindu-se puţin; vin avem voe să bem.

— Atunci, poftim».

Mâncau toţi fără nici o grijă. Gherasim se uita la ei cum întindeau bucăţi de curcan fript în dinţii tari. Vorbeau împreună, aproape toţi dintr'o dată, şi aşa de tare, încât aproape nu se înţelegeau. Madam Ionescu vorbea mereu cu călugărul; rar mai îndreptà vorba înspre altul. Domnul Ionescu vorbea de rău pe subprefect către socrul său :

«Un şarlatan! Şi-a pus feciorul la poliţie, ca să spioneze lumea. Nepotu-său e la primărie. Am auzit că primarii din sate sunt îndatoraţi să-i aducă gâşte şi curcani. Dela Popescu, pe care l-a pus notar la Doftana, a luat trei sute de lei. Regim de hoţi.»

Domnul Ionescu era din partidul advers. Sticlele începură să se golească. Pe feţele unora roşeaţa ieşise la iveală. Călugărul Gherasim povestì doamnei Ionescu istoria vieţii lui, pe scurt, fără să amintească însă din pricina ruşinei, fapta călugărului Macarie de la mănăstirea Secu, şi a maicii Vasilichia. Ceilalţi vorbeau despre cumetrii şi cumetrele târgului.

Madam Ionescu avea nume rău în Târgul Ocnii. Lumea vorbea aproape numai despre dânsa şi despre faptele ei.

Era învinovăţită, mai ales, că îi place să vorbească numai cu tinerii, şi prea multe vizite primeşte, atunci când bărbatul ei e dus la şcoală. O! doamne fereşte pe toată lumea să stee într'un târguşor românesc, unde nimeni n'are altceva de făcut de cât să vorbească pe socoteala celorlalţi. Madam Ionescu era o femee cu adevărat cinstită, crescută în pension la Bucureşti, ştià franţuzeşte ca apa, şi era foarte bine crescută. Când era bărbatul său la şcoală, e drept că primea în vizită pe judecător, pe doctorul Paraschivescu, pe avocatul Pascu, dar numai pentru că aceştia erau mai deştepţi în târgul acela şi pentru că numai cu dânşii mai puteà deschide o vorbă două. A prins-o bărbatul ei cu doctorul Paraschivescu? Ei, asta-i acú! Dar care om nu greşeşte odată în viaţa lui?

A prins-o cu advocatul Pascu? O! da, advocatul Pascu este un mizerabil care caută să câştige din slăbiciunile femeeşti. A prins-o cu domnul judecător? Nu face nimic. Iată un bun prilej ca să se jure că asta va fi cea din urmă greşală a ei. Şi domnul Ionescu, care îşi iubea până la nebunie femeia pentru că era cea mai deşteaptă din Târgul Ocnii, se înţelege că o iertă şi-i sărută mâna. Sunt şi bărbaţi de aceştia.

După ce se isprăviră sticlele de vin, începură cântecele, acolo în pădure unde cântau şi ecourile.

«Nataliţo, cântă «*Când eram copii odată*», spune domnul Ionescu către nevastă-sa.

Şi Madam Ionescu începu să cânte cu glasul ei frumos şi dulce, uitându-se în ochii călugărului Gherasim, căruia i se înroşise obrajii din pricina celor câteva păhăruţe de vin. Apoi începu să cânte un văr al domnului Ionescu, din gură şi vioară. Pe urmă cântară copii *Trăiască Regele* şi *Deşteaptă-te Române.*

«Acum să ne cânte ceva părintele Gherasim, spuse madam Ionescu.

— Da, da! strigară ceilalţi tovarăşi.

Gherasim se înroşi până în vârful urechilor, apoi răspunse:

«Eu nu ştiu nici un cântec,—să mă ertaţi.

— Ba ştii, spuse madam Ionescu, îndul-

cindu-şi ochii şi punând mâna ei pe o mână a călugărului Gherasim; hai cântă-ne părinte. Sfinţia ta ai un glas foarte frumos.

— Nu pot, Madam Ionescu, nu pot crede-mă, răspunse bietul călugăr, trăgându-şi mâna încet, cu ruşine şi simţind un fior care făcù să i se bată inima cu putere.

— Nu te lăsăm până ce nu vei cânta.

— Dacă nu ştiu nici un cântec... N'am avut de unde învăţa cântece de lume.

— Nu te cred şi... nu te cred, spuse madam Ionescu; sfinţia ta cu o voce aşa de frumoasă şi de plină, trebue să ştii toate cântecele din lume.

— Nu ştiu. Cum vrei să ştiu eu cântece de lume, când n'am avut de unde învăţa?

— Atunci cântă-ne *Tatăl nostru*, bisericeşte, că tot cântec este, noi nu vrem cuvinte, ci vrem să-ţi auzim glasul.»

Gherasim se mai codi o leacă, dar la urma urmii, ne mai având încotro cârmi, din pricina rugăminţilor doamnei Ionescu, începu să cânte *Tatăl Nostru*. Mesenii tăcură dintr'odată şi-şi îndreptară ochii către cântăreţul bisericesc, îl priviră puţin, apoi îşi căutară de vorbă înnainte. Singură Madam Ionescu, cu ochii dulci, ascultă rugăciunea cântată până la sfârşit, de un glas aşa de limpede şi duios. O! nu-i plăcea aşa de mult doamnei Ionescu cântecele bisericeşti, dar ea

nu se putea împăcà cu gândul că tinereţea unui om ca Gherasim poate să se mistue aşa fără nici un rost.

Cu vorbe, cu cântece, cu politică, iar cu vorbe, vremea trecù repede şi soarele nu mai avea multă vreme până la sfinţire. Se pregătiră de plecare. Madam Ionescu rugà mereu pe călugărul Gherasim mai mult pe şoptite:

«Vii Joi la noi să ne faci o aghiazmă; ne-am înţeles.

— Bine madam Ionescu viu, dar nu ştiu unde staţi.

— Drept în mijlocul târgului, lângă catedrală. Intreabă pe cineva să-ţi arate casa noastră, că ţi-o arată îndată. Numai te rog părinte, să nu vii aşa de dimineaţă, că nici nu suntem sculaţi din somn. Vino pe la nouă. Tocmai atunci e dus şi bărbatul meu de acasă».

Ochii doamnei râdeau de bucurie, şi-şi frământà buza de jos între dinţi, ca şi cum ar fi vrut s'o rupă.

«Să nu uiţi, părinte, să vii; te rog foarte mult.

— Nu, nu uit; am să viu.

— Da, bine, te aştept cu mare plăcere», răspunse Madam Ionescu, clipind şiret din ochi, muşcându-şi iarăşi buza, şi strângând cu putere, în mânile ei subţiri, mâna dreaptă a

călugărului, dela care îşi luà rămas bun. Se despărţiră. Familia domnului Ionescu străbătù un colţ de pădure, ajunse în cărare, şi pornì la vale. Gherasim se întoarse la schit. Toată lumea plecase de prin împrejurimile bisericii. Mesele erau pline de fărămituri. Meletie şi Evdochie se retraseră în chilii. Soarele se scoborâse la toacă.

Gherasim intră iar în chilia lui, şi, cum erà destul de obosit, se trântì în pat, îşi acoperì obrajii în palme şi căzù pe gânduri. Ce lungă a fost slujba de astăzi! Şi ce detreabă erà Madam Ionescu! Nu s'a deslipit un moment de lângă dânsul, şi totdeauna îi purtà grija cea mai aleasă, să-i fie paharul plin şi farfuria să nu-i fie goală. Şi când puneà mâna pe dânsul simţià nişte fiori dulci în tot trupul, fiori porniţi din inima care băteà mai tare ca de obiceiu. Şi se uità la dânsul aşa de frumos, într'una; parcă nu mai erà nimeni prin prejurul ei. Pe urmă, ce bine îi părea că se va duce să-i facă aghiazmă. Vezi, femeile nu sunt aşa de rele cum şi le închipuià Gherasim, mai înainte vreme, fără a le cunoaşte.

Este drept că la mânăstirea Secu, Gherasim auzià vorbindu-se, cu răutate şi cu ură, împotriva lor, dar fără să cerceteze el singur faptele. Ştià atâta că o faţă călugărească nu se cade să se apropie de o femee,

dar nu știà pentru ce anume, și cât ar fi de mare păcatul dacă s'ar apropià. Pentru Dumnezeu! iată că el a stat alăturea de Madam Ionescu; dar ce păcat a făcut? Nici unul. Din potrivă, a căpătat convingerea că femeile sunt bune la inimă și cu sufletul deschis. Niciodată n'a auzit o vorbă mai frumoasă și mai dulce decât a doamnei Ionescu. Și și-a adus atunci aminte de bietul călugăr Macarie. Da, dar Macarie aveà altă vină. La urma urmei, nici el nu erà așa de vinovat, cum credeà la început Gherasim. Toate bune, dar un gând îl mistuià mai cumplit pe bietul surghiunit. Madam Ionescu aveà ochii prea mari și frumoși, și prea se uità galeș la dânsul. Prea frumos îi erà părul, și prea fragezi și rumeni îi erau obrajii. Călugăr înainte de toate, călugăr! Nu se cade să te gândești la ochii, buzele și cosițele femeilor, dar nimeni nu te poate oprì, și poate faci cel mai mare păcat dacă vei căutà să oprești bătăile inimii. Inimă? Nu, călugărul nu trebue să aibă inimă; dar dacă o are, se înțelege că n'o poate încredința unei femei, cu ochii albaștri și mari ca ai doamnei Ionescu. Cui s'o încredințeze atunci? Nimănui. Ci s'o închidă acolo, în pieptul zbuciumat, să-i domolească bătăile, să nu-i dee nici o libertate și să-i înfrângă orice îndrăzneală și orice

dorinţă. Da, dar prea erau frumoşi ochii doamnei Ionescu, şi prea se uită galeş la călugărul Gherasim, şi prea frumos îi era părul, şi prea fragezi şi rumeni îi erau obrajii.

Se sculă din pat, mâncă o bucăţică de brânză cu pâne, şi eşì afară, dinaintea chiliei. Soarele se ascunsese după dealuri, şi înserarea cădeà liniştită. Un vânt uşor de primăvară îi răcorià obrajii înroşiţi şi fruntea caldă. Inconjură de vre-o două ori schitul, apoi porni prin marginea pădurii, — şi ar fi voit să pornească parcă în toată lumea.

Incepù să cadă noaptea. Gherasim se întoarse în chilie, şi se culcă. S'a întors când pe partea dreaptă, când pe partea stângă, s'a sucit încoace şi încolo, şi n'a putut să adoarmă decât după miezul nopţii, şi numai după ce şi-a pus în gând, cu hotărâre, să se ducă să facă aghiazmă. Va vedeà din nou pe Madam Ionescu, îi va auzì iarăşi glasul dulce, şi inima lui va simţì din nou fiorii aşa de prielnici.

Joi dimineaţa, Gherasim s'a sculat mai de vreme decât oricând, şi s'a îmbrăcat repede, însă cu mai multă îngrijire ca în alte dăţi. Păcat că nu aveà o oglindă, — ar fi putut, cel puţin, să-şi pieptene în chip deosebit părul lung. Apoi a aşteptat cu nerăbdare ră-

săritul soarelui. Se gândeà: «câte ceasuri or fi acuma?» — Ei! *câte ceasuri!* Doar el n'a măsurat vremea cu ceasul. A ştiut atâta socoteală: de dimineaţa şi până seara erà tocmai o zi; iar de seara şi până dimineaţa erà o noapte. La ce i-ar fi slujit măsurarea timpului cu ceasul sau cu minutele?.. După ce s'a ridicat soarele ca de-o suliţă pe cer, Gherasim şi-a luat aghiazmatarul şi epitrahirul, a încuiat chilia, şi a pornit încet pe cărare, la vale. Alţii se duc să facă aghiazmă pentru dragostea gologanilor, dar bietul Gherasim se duceà pentru altceva. Uite, vedeţi, în sufletul acestui călugăr erà un zbucium fără început şi fără sfârşit. Unul îl îndemnà să se întoarcă înapoi, iar altul îl împingeà să zboare. De care gând să asculte? Care gând aveà mai multă putere de stăpânire asupra lui? Firește că acela care-i scoborà paşii pe cărarea şerpuită. Vedeà el bine că nu se duce nici pentru dragostea gologanilor, nici pentru nevoia slujbei; dar unde se poate găsì tăria care să înfrângă îndemnurile inimii şi să oprească răzvrătirea sângelui?

Trecù podul peste Trotuş şi intră în târg. Ce zgomot! ce zgomot pentru o ureche deprinsă să ascuite numai şoaptele frunzelor şi adierile vânturilor de vară. De Crivăţ nici nu-şi mai aminteşte. *Catedrala* e cea mai înnaltă biserică din târg. Lângă catedrală

şade domnul... a! nu e vorba despre *domnul*, — lângă catedrală şade Madam Ionescu. Dar care este casa? Lângă biserică sunt mai multe case. Să întrebe oare pe cineva? Parcă se sfià. Dar trebue să întrebe, pentru ca să nu intre cumva în vre-o casă străină. Iată un copil.

«Unde şade domnul Ionescu?

— «Aici» răspunse copilul, arătând cu mâna o casă frumuşică, cu ceardac roş dinnainte. Urcă cele patru scări şi se oprì în faţa uşii. Se oprì, — şi începù să tremure, ca şi cum i-ar fi fost frică de ceva. Numai bătăile inimii nu i s'au oprit, ci s'au mărit, şi parcă au prins mai multă putere. Când s'a văzut în faţa doamnei Ionescu, tot sângele i s'a urcat în obraji.

«Îmi pare bine că te-ai ţinut de cuvânt».

Gherasim a zâmbit şi n'a răspuns nimica.

«Poftim, părinţele, aici».

Madam Ionescu trecu înnainte, în salon, şi după dânsa veni călugărul. Işi puse aghiazmatarul şi epitrahirul pe masa din mijlocul salonului, apoi se aşează pe scaun. Spuse:

«Trebue un castron cu apă curată şi câteva fire de busuioc».

— Da, da, mai pe urmă. Te grăbeşti?

— Nu.

— Atunci, poftim stai.

Gherasim îşi veni puţin în fire, şi privea

portretele de pe pereți. Madam Ionescu aduse repede dulceață de cireșe negre amare și două pahare cu apă.

«Parcă sântem în mijlocul verii, părinte.

— Da, e foarte cald.

— Ce-ați mai făcut, părinte, după-ce am plecat noi?

— Ce să fac? N'am făcut nimic. De!... Cum e slujba noastră... Dar dumneavoastră?

— Noi? Cu grijile casei».

Madam Ionescu se apropiè cu scaunul de Gherasim. Ce femee! Ii jucau ochii în cap, și-și frămîntà când buza de jos, când buza de sus, între dinții albi ca mărgărintarele. Nu avea nici un astâmpăr pe scaun: când se sucea într'o parte, când în alta, când se plecà înnainte, când se rezămà cu spatele pe scaun, — ca un copil neastâmpărat. Incepù să grăiască:

«Ce idei ai despre viață, părinte?»

Gherasim își deschise ochii mai tare, căută să priceapă înțelesul acestor vorbe, dar nu răspunse nimic.

«Ei, n'ai nici o idee?

— Ba... da! răspunse Gherasim după un moment de gândire; eu zic că viața e bună, pentru-că ne-a dat-o Dumnezeu.

— Numai pentru atâta?

— Și... pentrucă... putem să aducem laude celui ce ne-a dat-o.

— Numai atâta?

— Numai.

— Viaţa e o fericire pentru noi?

— Este, se înţelege. Dumitale nu-ţi pare bine că trăeşti?

— Da. Dar sfinţiei-tale?

— Mie?»

Gherasim îşi schimbă privirile în altă parte, ridicându-şi puţin sprâncenele, părù că se gândeşte o clipă, oftă, apoi răspunse:

«Şi mie îmi pare bine că trăiesc; însă sânt prea singur în lumea asta; n'am nici-o rudă.

— Dar prieteni ai?

— Nici prieteni.

— Atunci e greu, spuse Madam Ionescu; — greu dacă n'ai prieteni!...»

Gazda se sculă de pe scaun, eşi din salon, şi venì după câteva momente cu două ceşti de cafea.

«Şi aşa, părinte, n'ai nici rude, nici prieteni. Greu lucru!

— N'am».

Gherasim oftă iar. Madam Ionescu şi-a apropiat de-a binelea scaunul ei de scaunul călugărului. Băură liniştiţi cafeaua.

«Nu aduceţi apă şi busuioc pentru aghiazmă?»

— Acuma vrei? Te grăbeşti? Mai ai treabă prin târg?

— Nu.

— Atunci... să mai vorbim. *Par examplu:* ce idei ai sfinţia ta despre femei?»

Gherasim o privì drept în ochi, apoi îşi întoarse privirile spre un tablou frumos din perete, un nud de femee, şi răspunse:

«Femeia este... femeia... ce să spun? Noi călugării n'avem voie să ne gândim la femei.

— Bine, ştiu asta, dar ce fel de idei ai sfinţia-ta despre femei, în general.

— Zic... parcă eu ştiu ce să zic! Femeile sânt nişte creaturi ale lui Dumnezeu, pentru ajutorul bărbaţilor, izvorâte din coasta lui Adam».

In timpul acesta, Madam Ionescu, care îşi lipise scaunul de Gherasim, puse mâna pe umărul călugărului, se aplecă cu capul ca să se uite drept în ochii lui, îi prindea câteodată mâna puternică în mânele ei subţiri şi albe, tremurà, îşi muşcà buzele, nu mai avea nici un astâmpăr pe scaun.

Gherasim acum era rece, acuma cald; când galben, când roş; când liniştit, când turburat. Inima lui parcă se micşorà câteodată, parcă creştea uneori. Şi gândurile se zbuciumau în capul lui, alergau încoace şi încolo, fără ogoire. Tâmplele îi vâjâiau.

«Nu aduceţi apă şi busuioc pentru aghiazmă?

— Ei, iar vorba asta! Te grăbeşti?

— Da... nu, nu mă grăbesc.

— Numai atâtea idei ai despre femei?

— Mai am. Femeile sânt fericite că pot să se mărite; au voie, adică. Dar noi bărbaţii...

— Da, dumneavoastră, bărbaţii, aveţi voe ca şi femeile.

— Insă calugării....

— N'au voe, ştiu; dar nici ei nu prea ţin regulele lor. Inţelegi?

— Da. Nu ţin... dar trebue să le ţie.

— Şi atunci când le calcă?

— Fac păcat, răspunse Gherasim, întărit de puterea credinţii.

— Dar cel mai mare păcat fac atunci când calcă legile naturii, legi cari nu se pot schimbà. Tot omul tânăr trebue să iubească».

Gherasim îşi făcù cruce. Fusese vorba despre *iubire*, şi el nu puteà îngăduì să se vorbească despre aşà ceva fără să nu se simtă cuprins de fiorii evlaviei calde.

— «Nu aduceţi apă şi busuioc pentru aghiazmă?

— Ba, da. Mă duc s'aduc».

Madam Ionescu eşì. Ce prost, ce prost călugăr, se gândeà. Iar Gherasim: ce femee frumoasă şi cât de dulce vorbeşte! Nu puteà să se plângă că e călugăr, căci ar fi făcut un păcat, dar nici bine nu-i erà în rasa călugărească. Madam Ionescu se întoarse c'un castron de apă şi cu firele de busuioc. Cu

glasul tremurător, Gherasim săvârşì sfinţirea apei. Apoi stropì prin toate odăile cu aghiazmă. Se pregătì să plece; îşi înfăşură aghiazmatarul în epitrahir.

«Nu mai stai, părinte? Ha? Nu-mi spui ce idei mai ai despre femei, afară de acelea pe cari le-am auzit?

— Am idei foarte bune. Femeile sunt ale oamenilor. Noi călugării suntem ai lui Hristos.

— Nu-ţi pare rău după tinereţă, părinte?

Madam Ionescu îl privì drept în ochi, cum stà în faţa lui.

«Taci?

— Nu tac...

— Atunci spune ce ai de spus.

— Ce să-ţi spun?

— Nu iubeşti pe nimeni?

— Pe Dumnezeu.

— Şi o femee n'ai puteà iubì?

— Păcat mare, Madam Ionescu, noi n'avem voe să iubim femeile. Ştii?.. Noi...

— Bine, n'aveţi voe, dar cum vă puteţi stăpânì inima?» Gherasim plecă ochii în jos, şi nu răspunse nimic. La urma urmei, ce putea răspunde?

Işi putea el ori ba stăpânì inima? Vedeţi, tocmai lucrul acesta nu-l ştià.

— «Mă duc, Madam Ionescu.

— Nu mai stai? Mai este un ceas şi ju-

nătate până va veni bărbatu-meu. Zău, stai, mai stai un ceas.

— Să mă ierți, dar trebue să plec. Mă așteaptă părintele Meletie».

Gherasim se sculă și voi să plece. Madam Ionescu îi întinse doi franci, pentru serviciul bisericesc.

«Nu, mulțămesc, nu iau bani pentru agheazmă.

— De ce?

— Nu iau».

Plecă. Când s'a văzut în stradă, îi păreà bine. Acolo, în casă, zbuciumul sufletului erà să-i spargă pieptul. Aici, în aerul liber, poate respirà mai ușor, și el însuși se simte mai în largul lui. Ce vreți! Madam Ionescu ședeà așà de aproape de scaunul lui, în cât se sfià să ofteze mai din adânc. Și apoi, femeia asta căutà mereu să-l încurce în vorbe de lume. I-a părut bine când a eșit afară, pentru că a putut răsuflà în tihnă; dar nu-i veneà să-și grăbească pasul, căci se depărtà prea repede de casa ceia cu ceardacul roș, în care stă femeia cu ochii mari și plini de săgeți, femeia pătimașă care-l strângeà de mână, și care-și muscà, cu înțeles deosebit, buzele roșii.

Trecù podul peste Trotuș, și începù să se urce pe cărare, cu greutate. Parcă s'a făcut mai drept muntele. Și ce bine e să-și petreacă cineva viața în mijlocul târgului!

A intrat în chilie, şi-a desfăcut aghiazmatarul din epitrahir, şi a pus pe fie care la locul lui. Sosise vremea prânzului. Gherasim parcă mâncase atunci. Se aşează pe scaun, îşi puse coatele pe masă şi capul între palme, şi priveà crucea catedralei din mijlocul târgului. Casa doamnei Ionescu nu se vedeà de aici.

Bătăile repezi ale inimi se liniştiră. O jale tainică îi prinsese sufletul în mrejele ei. Domol, lacrimile se rostogoleau pe obrajii încălziţi.

*

A doua zi, când s'a trezit din somn, văzù vremea schimbată: o ploaie mărunţică şi deasă cădea liniştită. A dormit greu, toată noaptea, ca după o trudă mare, şi nici n'a ştiut când vânturile au adus, din locuri îndepărtate şi tăinuite, norii de ploaie. Ii erà foame: eri nu mâncase de loc. S'a sculat, a luat o bucată de colac uscat, care-i rămăsese încă dela hram, şi începù să mănânce.

Ar fi vrut să vadă soare, căci vremea asta posomorâtă îl făceà mai trist din cât erà. Intre cei patru pereţi ai chiliei călugăreşti, Gherasim se simţia ca între patru ziduri de ocnă, de mormânt. Şi inima îi bătea mai tare ca de obiceiu, mai neregulat. De singurătate mare, îi ţiuiau urechile. Işi îndreptă privirile spre zidurile dela saline, şi o milă nespus

de mare pentru oamenii ferecaţi în lanţuri i cuprinse inima lui, plină de sbucium. Ce bine simţi durerile mari ale altora, când tu înnuţi eşti un mare îndurerat! Gherasim îşi uită pentru o clipă gândurile, — şi toată puterea de cugetare, care putea să se nască într'o minte simplă ca a lui, şi-o îndreptă către ocnaşi. Oameni vinovaţi, făptuitori de crime şi de nelegiuiri, îşi ispăşesc păcatele între pereţii închisorii. Câtă durere! Cine se mai îndoeşte oare că un ocnaş nu doreşte libertatea? Dar legea e lege, nu poate fi îngăduitoare cu aceia cari nu ştiu s'o respecte cum se cuvine. Şi, poate fără să vrea, călugărul Gherasim făcu o apropiere între dânsul şi ocnaş. Era o asemănare, dar era şi o mare deosebire. Asemănarea ar fi asta: şi unul şi altul duceau aceiaşi viaţă monotonă, plină de frământări dureroase ale inimii; dar pe când el, ocnaşul, stătea închis fără voia lui, călugărul Gherasim trăia retras, în cea mai aleasă singurătate, slujind pentru Hristos. Ce folos, însă! Nici o bucurie pentru viaţa monotonă, nici o tragere de inimă, nici o dragoste.

Gherasim îşi veni repede în fire, cuprins parcă de o mare părere de rău, pentru că într'un moment de uitare de sine îndrăzni să facă o comparaţie între viaţa unui ocnaş şi viaţa lui evlavioasă.

«Doamne, iartă-mă! începù să grăiască singur; alungă toate gândurile rele dela mine, ia aminte laudele mele, şi îndreaptă-ţi privirea către noi, păcătoşii.»

Apoi îşi făcù cruce. Afară ploua mereu mărunţel. In spre tunel se vedeà Trotuşul tulbure şi umflat. Şi a plouat două zile, neîntrerupt. Aproape tot timpul, Gherasim se uità la crucea catedralei din Târgul Ocnii; crucea catedralei, singurul semn pe care îl vedeà din împrejurimile casei doamnei Ionescu. Câte-odată îl întărea credinţa, şi atunci, toate gândurile, pe cari le aveà pentru femeia astà, se despărţeau o leacă de dânsul; dar se întorceau repede, vioaie ca înnainte, mai îndrăzneţe parcă, şi mai pline de curaj. Dragostea pentru Hristos nu erà aşa de puternică, nici aşa de mare, nici aşa de trainică, ca să poată înfruntà dragostea pentru o femee. De abea acum se născù o adevărată părere de rău în inima lui Gherasim, pentru că se purtase aşa de crud cu călugărul Meletie. Dar, la urma urmei, ce putea face cu părerea asta de rău, venită aşa de târziu?! Meletie e îmbătrânit aproape, şi-l va iertà, pentru că a văzut mai multă lume decât Gherasim, şi ştie mai bine cum stau lucrurile.

Două zile a fost vremea rea: cer întunecat şi ploaie mărunţică. Călugărul a trebuit să steie liniştit în chilie, şi să se uite, prin gea-

murile spălate de ploaie, în vatra târgului, la crucea catedralei. Câte odată parcă se apropiau pereții din ce în ce, chilia se strâmtă, și Gherasim, ne mai putând să iasă, simțea nevoia de a sparge geamurile și a izbucni afară. Atunci fierbea sângele într'însul, atunci îi bătea inima mai tare, și toate gândurile domolite se răzvrăteau cu putere, ca niște lei cari încep să roadă gratiile de fer, și să se vadă în largul lor, pe câmpiile fără stăpân. Atunci avea gust de vorbă, se frământă pe scaun, se ridică, înconjură cu patru pași chilia, fluturà din cap, iar se așezà pe scaun, lovea cu pumnul în măsuța mică, se înfierbântà, parcă se gătea de luptă. Iar după o jumătate de oră de zbucium, ca după o furtună puternică, un zâmbet îi luminà fața, cădea obosit pe patul sărac, cu gândurile îmblânzite, liniștit ca o noapte de vară, după trecerea furtunii. Atunci mângâierea îi cuprindea inima și gândurile, obrajii și fruntea se înfierbântau, iar ochii se înduioșau ca la vederea unei mari nenorociri. Incepea să se gândească la Madam Ionescu, femeia care îl pusese pe gânduri, și care îi împrăștiase ca o furtună tihna vieții lui călugărești. Zău! cine și-a făcut păcatul să-l îmbrace pe bietul Gherasim în haina ceia lungă și neagră, care îl oprește, ca un zid înnalt

până la cer, dela zgomotul și forfoteala mirenilor ?

Simte şi acum parcă pe umărul lui apăsarea uşoară a doamnei Ionescu, îi aude glasul, o vede cum merge repede şi sprinţară, pricepe vorbele ei cu două înţelesuri, şi, fără voe, poate, în inima lui, intrâ cu zgomot o dragoste puternică. Se îndepărtează de dânsul teama de a călcà cele sfinte, şi dorul pentru o altă viaţă prinde dintr'o fulgerare rădăcină puternică. Se ridicâ nervos din pat, eşì afară din chilie, şi privì, plin de măreţie, întreaga panoramă care se desfăşurà înnaintea ochilor lui umezi, scăpând câteva cuvinte din gură:

«Nimic nu mă leagă de mănăstirea asta!»

Vremea ploioasă trecuse. Soarele erà pe la toacă, şi încălzià pământul din care ieşau aburi. Gherasim înconjură schitul de vre-o două ori, gânditor, cu capul plecat, apoi pornì la vale, în pădure, în poeniţa verde, unde a mâncat cu Madam Ionescu, în ziua hramului. Ce frumoasă erà poeniţa acum, după ploae ! Parcă zâmbià. Dacă n'ar fi fost pământul ud, s'ar fi pus jos pe iarbă, tocmai în locul acela unde a şezut în ziua de Constantin şi Elena, alături de Madam Ionescu. Pornì din poeniţă şi se îndreptă iar către schit. Se duse de-adreptul la bătrânul frate, şi-i spuse :

«Mâne e Sâmbătă şi trebue să facem slujbă,

că-i ziua sfântului părinte Mitrofan. Mâne, însă, de dimineaţă, aş vreà să plec în târg, că am treabă.

— Ce treabă ?

— Au venit... nişte oameni dela mânăstirea Secu, să cumpere sare, şi mâne la prânz se întorc înapoi. Aş vreà să vorbesc ceva cu dânşii.

— Da' de unde ştii c'au venit ?

— Adineauri mă dusei prin pădure, să văd dacă s'au mai copt fragile, şi mă întâlnii c'un băiat, care veneà la mine să-mi spue că, mâne dimineaţă, dacă am vreme, să mă scobor până la saline, să mă întâlnesc cu oamenii de pe la Secu, c'au să-mi spue ceva.

— De! cam greu să fac numai eu slujba, dar n'am ce-ţi face. Du-te».

Gherasim se întoarse în chilie, bucuros că minciuna lui a prins aşa de bine. Părea vesel. Mâne, când va răsărì soarele, se va scoborâ în vale, şi se va duce la Madam Ionescu. Dar dacă nu-i acasă ? Nu, trebue să fie, că n'are unde să se ducă. Târgul e mic.

A mâncat cu mare poftă. Noaptea cuprindeà încet văile şi dealurile. După masă a ieşit iar afară din chilie, a privit stelele, cari începeau să strălucească mai tare, cu cât noaptea cădeà mai adâncă. Pe urmă a

privit crucea catedralei multă vreme, şi s'a uitat în vatra târgului, luminată de scânteile felinarelor.

A înconjurat schitul, iarăşi, de vre-o câteva ori, plin de neastâmpăr, ca un om care trebue să scoată din urna unei lotării, unul din aceste două bilete: sau dragostea către femeie, sau dragostea pentru haina călugăreascâ. A adormit târziu, după miezul nopţii.

Dimineaţa, când s'a sculat, îl dureà capul o leacă. Prea se zbuciumase eri, cu gândurile, toată ziua. S'a îmbrăcat mai cu îngrijire ca de obiceiu, şi, fără să mai fie cuprins de frica pe care i-o inspirà hotărârile credinţii, pornì din chilie, fără măcar să-şi facă cruce ca altădată. Când se scoborà pe cărare, nu ştiu cum, dar o undă de gând îl făcù să creadă că se coboară din rai, de sus, de lângă vecinătatea lui Hristos, şi merge în jos, spre iad. Clopotele dela schit începură să sune jalnic, şi glasul lor pluteà în aerul dimineţei de vară. Gherasim se oprì puţin în drum, făcù cruce de câteva ori, şi un gol mare se deschise în inima lui. I se păreà că clopotele sunau mai jalnic ca altă dată, şi limba parcă se izbià mai tare de pereţii de acioaie. De multe ori a cârtit în potriva liniştitei vieţi de călugăr, dar sunetul clopotelor i-a adus în totdeauna aminte de tatăl care vede toate din cer, care mişcă

râurile şi frunza codrului, care dă glas omului şi viaţă florilor. Şi-i dispărù atunci tot curajul de a mai merge înainte. Păşià fără niciun chef, şi cu cât clopotele sunau mai mult, cu atât i se micşorau mai tare paşii. O viaţă întreagă, trăită într'un singur chip, nu se poate schimbà aşa de uşor; dar nici căldura tinereţii nu se preface, aşa de degrabă, în răceala bătrâneţii. Totuşi Gherasim merse înainte. Scoborâ toată cărarea, şi ajunse în vale. Trotuşul erà şi acuma umflat, şi aduceà încă crengi de copaci, bucăţi de scânduri, buturugi. Merse încet şi ajunse pe pod. Se răzemă de mânerul podului şi privià în susul apei, care venià în valuri tulburi. Câtă apă! Unde s'o fi ducând?

Gherasim nu învăţase decât carte bisericească, şi prin urmare nu aveà nici o cunoştinţă geografică. Ştià însă din cărţile bisericeşti că toate apele se duc spre mare, şi marea n'are nici început, nici sfârşit.

Soarele se ridicase ca de-o suliţă spre cer. Oare s'o fi dus domnul Ionescu la şcoală? S'ar simţì cu totul nenorocit, dacă l'ar găsì acasă. Nu de altceva, dar dacă îl întreabă: «ce cauţi pe la noi, părinte?» Poate să răspundă ceva? Mai bine să aştepte ca să se ridice soarele mai sus, şi să fie încredinţat de-al binelea că va găsì acasă numai pe Madam Ionescu. Deci privì apa înainte, până

ce i s'a părut că se învârteşte podul cu dânsul. Atunci închise ochii bine, stătù aşa câteva clipe, apoi iar îi deschise, dar îşi îndreptă privirile spre târg. Ce naiba! nici de aici, dela pod, nu se vede casa cu ceardacul curat de lângă catedrală!

Trecea o babă; s'a apropiat, plecată, de călugăr, i-a sărutat mâna, apoi scoase din brâu o legătură, o deznodă, luă doi gologani, — o leturghie, — şi o dădù lui Gherasim. Călugărul slobozì gologanii în buzunarul lung, mulţămì, apoi iar întoarse ochii spre apă. Clopotele dela schit începură al treilea răstimp de sunete. Ce grea e lupta din sufletul unui om care nu ştie să se prefacă, care nu ştie să se înşele singur, şi care nu poate înlătură loviturile pornite în potriva lui. Mai cu seamă Gherasim erà într'o mare încurcătură, căci şi dragostea pentru Madam Ionescu şi dragostea pentru Hristos se luptau într'o singură inimă. Cum să împarţi inima în două, jumătate unei femei, şi jumătate lui Dumnezeu? De n'ar fi fost aşa de mare dragostea pentru Isus, o! cât i-ar fi fost de uşor lui Gherasim să nu mai stee în cumpănă, şi să se ducă de-a dreptul la femeia cu ochii mari, care îşi muşcà buzele, şi care îl încurcà cu întrebările ei.

Cu cât stà mai mult răzemat de mânerul

podului, cu atât i se întretăiau gândurile între dânsele. Inima lui se zbuciumà, fără ogoire, fără să găsească ţărm de liniște. Şi parcă nu puteà luà nici o hotărâre. Ii venià unde de nebunie, să-şi smulgă părul din cap, să-şi rupă buzele între dinţi, să-şi sfâşie haina de pe dânsul. Dumnezeu ori femeia? Şi începù să tremure, să păşească repede dela un mâner la celălalt al podului. Urechile îi vâjiau, ochii i se turburară. Să intre în târg sau să se urce iarăşi la schit? Nu vreà să intre în târg, nu vreà să se întoarcă în vârful muntelui. Apoi începù să strige:

«Nu, nu înşel nici pe Dumnezeu, dar nici nu mă apropii de femee».

Şi se aruncă în apa mare a Trotuşului umflat de ploae. Clopotele dela schit parcă sunau mai jalnic ca altădată, şi limba parcă se izbià mai tare de pereţii de acioaie.

LULEAUA LUI MOŞ-ILIE

Nici nu ştiu dacă mai trăeşte Moş-Ilie, că sânt mai bine de cincisprezece ani de când am plecat din Tescani, dar parcă-l văd acum dinnaintea ochilor.

Un moşneag scurt, alb ca oaia, cu sprâncenele ţepoase, cu trei dinţi în gură şi cam ghebos. In mersul lui, se sprijineà în totdeauna de un băţ cu noduri, şi suduià, şi suduià de se cutremurà pământul. Făceà un pas, suduià un sfânt; făceà al doilea pas, suduià alt sfânt; aşa că dacă mergeà pe un drum mai lung, isprăveà de suduit toţi sfinţii de pe catapiteazmă, — şi-i luà iar la rând de la început, odată, de două ori, de trei ori, până când îşi isprăveà calea. Şi scuipà mereu.

Eram în clasa cincia primară când l-am cunoscut. Nu pricepeam atuncia de ce suduià mereu, dar astăzi îmi dau seama foarte bine.

Moş-Ilie erà vierul curţii boereşti din Tes-

cani. In tot satul erà o singură vie, și aceia mare, așezată cam depărtișor de sat, alăturea de-o pădure. Aici, la cramă, trăià Moș-Ilie tot anul, singur ca un huhurez. Il vedeam rar, mai cu senmă când erà vre-o sărbătoare, scoborându-se de la vie ca să-și târguiască de-ale mâncării, de la dughenile Armenilor.

Cum veneà toamna, o mare grijă, o mare băgare de seamă îl chinuià pe Moș-Ilie. Incepeau să se coacă strugurii, iar băeții de pe la zece ani în sus se strângeau în adevărate bande de hoți, cari pândeau cu mare nerăbdare asfințitul soarelui, și așteptau să vie noaptea, ca să poată porni în spre vie, «la furat de poamă».

Credința cea mare pentru curtea boerească, l-a făcut pe Moș-Ilie să-și capete mulți dușmani. Toată noaptea trebuià să steie cu pușca în mână, umplută cu sare măruntă ca mazărea, gata să lovească pe cel dintâi hoț. Cum erà singur, noaptea, începeà să bodogănească și să suduie, când auzeà deodată în câte trei patru colțuri de vie plesnind haragii uscați. Alergà ca un nebun în toate părțile, — și mare ciudă mai aveà când nu puteà să nimerească mazărea de sare din descărcătura puștei în trupul vre-unui vinovat!...

Așa s'a deprins să suduie în toate toamnele. Și din deprinderea asta îmi vine a crede că Moș-Ilie a ajuns să suduie la fie-

care pas degeaba, şi primăvara, şi vara, şi toamna, şi iarna.

Moş-Ilie fumă straşnic de mult, dintr'o lulea mare cât căuşul mâinii. Toată ziua: pâc! pâc! — fumă câte trei-patru pacuri de tutun negru, de zece bani pacul.

De vre-o câteva ori am intrat şi eu în bandele acestea de hoţi, dar nu mă prea bucuram de dragostea tovarăşilor mei, căci eram prea fricos. E drept, aşteptam noaptea, îmi părea bine, mergeam cu dânşii, dar cum ajungeam lângă vie, toată vitejia mea se duceà caşicum nici n'ar mai fi fost.

Incepeam să tremur, să mi se facă inima cât un purice, şi parcă mi se muiau glesnele de la picioare.

Dare-ar dracul în gloanţele de sare ale lui Moş-Ilie!.. Struguri de furat am mâncat, dar eu n'am putut să fur niciodată. Eram într'adevăr fricos, dar în sufletul meu, toamna, când se pârguiau strugurii, clocotea o mare mânie împotriva vierului credincios. Totuşi aveam o nădejde. După ce treceà Ziua-Crucii, feciorii boereşti umblau prin sat ca să găsească oameni pentru culesul viei. Se plăteà un leu pe zi, fără mâncare. E-hei! câţi culegători nu găseau feciorii boereşti!! Unii dintre noi ne rugam să ne ieie la cules fără nici o plată. Şi ne duceam.

Imi aduc aminte ca acum. Eram în clasa

cincia primară. M'am dus și eu la culesul viei, vre-o trei zile. Moș-Ilie, cât era bătrân, umblà ca un năuc de la un capăt la celălalt al viei, și tot strigà: «culegeți! culegeți! mai lăsați mâncatul pe altă dată».

Atâta credință aveà moșneagul pentru curtea boerească, în cât îi păreà rău pentru cele trei-patru sute de struguri pe cari îi mâncau culegătorii.

In trei zile m'am săturat zdravăn de struguri.

Când m'am întors în seara zilei a treia acasă, mi-a venit un gând al dracului: să-i fac o șotie lui Moș-Ilie, să mă ție minte cât o trăi el! Am cumpărat un pac de tutun și o cutie mică de praf de pușcă, și a patra zi m'am dus iar la vie. Am mâncat vre-o doi struguri, am stat degeaba până când se ridicase soarele de-o suliță pe cer, și pe urmă m'am dus lângă focul unde Moș-Ilie își făcea mămăliga de prânz, și am deschis vorba:

«Moș Ilie, eu mă duc acasă, că mă cam doare capul.

— Du-te! Ce-mi spui mie dacă te doare capul? răspunse scurt moșneagul, cam supărat că nu mi-am plătit strugurii mâncați.

— Stai, Moș-Ilie, zic eu; nu te supără. Iaca ți-am adus un pac de tutun». Și scot tutunul din sân.

— Ei, aşa, da! mai vii de-acasă! Chiar acuma isprăvisem tutunul. Şi Moş Ilie avu o licărire de bunăvoinţă în ochii albaştri, spălăciţi.

— Adă luleaua încoace, zic eu, s'o îmbuc cu tutun.»

Moş-Ilie îmi întinse luleaua, apoi îşi căută de mămăligă, să nu-i deie în foc. Cam pe ascuns am turnat destul praf în lulea, apoi am pus tutun deasupra, am aşezat luleaua lângă moşneag, i-am dat şi restul paculuí de tutun, mi-am luat ziua bună şi am plecat înspre casă. Am mers însă numai ca vre-o cincizeci de paşi, şi m'am ascuns sub un butuc de vie, de unde puteam să văd bine pe Moş Ilie.

Bătrânul şi-a făcut mămăliga, şi-a adus din cramă nişte brânză, şi a mâncat încet, încet, aproape o jumătate de ceas, neuitând să-şi asvârle privirile prin vie şi să strige din când în când: «culegeţi! culegeţi! mai lăsaţi mâncatul pe altă dată!»

Sub butucul de vie, cu inima cât un purice, eu aşteptam că-şi ieie Moş-Ilie luleaua în gură, şi să puie un cărbune deasupra pe tutun.

Imi venea în gând să fug, dar parcă mi se muiase picioarele. Mai cu seamă când am văzut că moşneagul îşi iea luleaua în gură şi pune un cărbune deasupra — am îngheţat.

Un pufăit straşnic, o lumină de-o clipă care a lăsat fum în urma ei, şi bietul moşneag — cât pe ce să cadă jos — începù a scuipà, cu ochii închişi, a strânge din gingini şi a suduì. Câţiva culegători din preajma vierului rămaseră încremeniţi în locurile lor. Abia după vre-o câteva clipe se desmeticiră şi veniră lângă Moş-Ilie, care era acum cu mustăţile şi sprâncenile pârlite. Şi scuipà, şi scuipà mereu. Eu înlemnisem sub butucul de vie. Culegătorii aproape toţi se strânseră lângă moşneag. Când mi-am venit o leacă în fire, am ţâşnit de sub butuc, — şi tunde-o, băete!... Sunt ani de atunci, dar n'am mai văzut picioare ca ale mele să ştie a fugì aşa de năprasuic!...

Să vă spun drept, mi-a părut foarte bine când am auzit că ochii moşneagului au rămas teferi. M'a pârât bunicăi, căci părinţii mei nu locuiau în Tescani, dar bunica nu i-a ţinut în seamă, pentru că vinovatul era tot bietul vier. Cel puţin, aşa spuneà bunica.

Tot satul a aflat de păţania moşneagului, dar nimănuia nu i-a părut rău, că prea era pestriţ la maţe. Nu l-am mai văzut de cincisprezece ani. Cine ştie? Poate o fi murit, suduind toţi sfinţii, aşa cum era deprins, aşa cum l-am cunoscut noi băeţii de pe vremea ceea din Tescani.

SFÂRŞITUL TRAGIC AL UNEI DAMIGENE

— ÎNTÂMPLARE DIN VIAŢA ROMÂNEASCĂ —

Astăzi vom face cunoştinţă cu dămigeana părintelui Pafnutie din Văleni. E o damigeană veche, în care încap vre-o cincisprezece ocale de ţuică, şi-i îmbrăcată în nuiele de lozie. Damigeana asta are foarte mulţi cunoscuţi, pentru că a călătorit prin foarte multe locuri. Şi ce fel de cunoscuţi? Tot oameni mari, bogaţi, oameni deştepţi. A fost în casă la domnul subprefect de nenumărate ori, a fost la protopopul din Ploieşti, la directorul prefecturii, a fost la domnul prefect, — ba, când era nevoe mare, damigeana se suia în tren şi pleca la Bucureşti. Părintele Pafnutie se ţinea după damigeană, cum se ţin credincioşii după sfânta icoană din Trifeşti.

Dec! părintele e om bătrân, cu patru clase de seminar, atâta era toată cartea lui, — şi nu se pricepea bine în toate treburile. Cât a trăit, n'a cetit decât cărţile bisericeşti şi

pomelnicile pe care le scria pe hârtie galbenă de învelit măslinele, cu un creion gros de lemnar. Și fiindcă e așa de bătrân, și așa de nepriceput în lumea asta nouă care se desfășură înaintea ochilor săi ca un lucru necunoscut, părintele se ascundea în dosul damigenei, și o lăsa pe dânsa să-i facă afacerile. Nu-i vorbă, afacerile ei totdeauna erau minunate.

Damigeana era foarte îndrăzneață, mult mai îndrăzneață decât părintele. De multe ori voia să intre în casele mari pe ușa din față: une-ori era primită, alte-ori, suduită și dată afară. Să-l fi dat cineva pe părintele Pafnutie afară din casă, — phii! păței pozna boerul. Damigeana însă avea altă educație, se conducea după alte principii. O dădea cineva afară pe ușa din față? Bine! Ea intra pe ușa din dos, — așa că, la urma urmei, chiar dacă intra pe ușa slugilor, tot în salonul boerului nimerea. Iar dacă ajungea aicea, — ce să facă boerul? Îi asculta plângerea, îi îndeplinea rugămințile, — și damigeana pleca mulțumită, veselă și ușoară, ca și cum cineva ar fi deșertat-o de țuică.

Prin faptul că era totdeauna veselă și făcea o mulțime de ghidușii, damigeana era poftită adeseori în casele domnului subprefect, la petrecerile săptămânale ale acestuia. Tii! ce vesel era subprefectul când o vedea. Știa că

va petrece bine, pentru-că damigeana avea un dar straşnic de a deschide gustul de vorbă şi de petrecere.

Părintele era ca un tată bun, făcea veşnic gustul damigenii şi n'o oprea să se ducă decât atunci când se îndesau petrecerile subprefectului, şi când damigeana pierdea prea multe nopţi şi slăbea.

Unsprezece copii avea părintele, unsprezece belele, dar toată nădejdea lui se răzema pe damigeana asta, făcătoare de minuni, şi în vârstă de vre-o douăzeci şi trei de ani.

Nu era mare, cincisprezece ocale nu-s cine ştie ce lucru, dar faptele făcute de dânsa erau aşa de însemnate, încât părintele Pafnutie se minuna de multe ori de puterile ei, şi-i venea s'o sărute.

Gândiţi-vă şi dumneavoastră, damigeana i-a băgat doi băieţi în seminar, damigeana i-a băgat un băiet în şcoala normală din Craiova, tot prin stăruinţa damigenii un băiet e funcţionar la subprefectură, — ce mai vreţi? Doar nu i-a măritat fetele, — atâta! Dar pe fete le-a gospodărit miişoarele strânse cu trudă, cu necazuri, cu fel de fel de suferinţi. Ar fi voit părintele să-şi mărite fetele tot prin stăruinţa şi după chibzuiala damigenii, dar nu se putea.

Iată că o nevoe îl strânge odată în chingi pe părintele Pafnutie. Viitorul băietului dela

Craiova îl neliniștea. Absolvise școala și nu era nici un post liber de învățător prin împrejurimile Vălenilor. Să se ducă în altă parte? În alt județ? N'ar fi înțeles nimica din leafă! Ce naiba să facă? Trebuia să se înființeze un al doilea post la o școală rurală de lângă Văleni, — dar cine să stăruiască pentru înființarea postului? Se gândește, se sucește părintele Pafnutie, se scarpină în cap, își ridică puțin pantalonii, — dă fuga la damigeană, o privì lung, ca și cum ar fi cercetat părerile ei cele mai adânci și mai bune, apoi o umplù cu țuică bătrână, o astupă, — și hai, părinte, după damigeană.

În tren, damigeana își pierduse dopul, și părintelui îi era cam necaz că trebuia să-i vâre degetul în gură, să nu se verse țuica. Pe la amiază sosiră în București. Damigeana rămase la otel, c'un dop de hârtie în gură, iar părintele plecă la Minister să afle strada și numărul casei directorului, care putea să facă și să desfacă totul. Află adresa și se întoarse înapoi. Luă damigeana, se suì într'o trăsură și pornì la domnul director. Au ajuns amândoi în fața casei. Se luară la ceartă. Zicea damigeana:

«Treci dumneata înainte, și pe mine lasă-mă în urmă, ascunde-mă după antereu, dar pântecele să nu mi-l acoperi, ca să-l poată vedea directorul.»

Iar părintele, după o chibzuială adâncă, răspunse:

«Nu se poate! Treci dumneata înainte, că eşti mai tinerică decât mine, ai o înfăţişare mai bună şi parcă eşti mai plină la faţă.»

În sfârşit, după-ce damigeana fù convinsă, porni ţanţoşă înainte. Se auzì ţârâitul clopoţelului. O servitoare venì şi deschise uşa. Damigeana intră în sală şi, după dânsa, părintele.

Dar părintele, — ce să zic? om bătrân, neumblat prin case mari, nedeprins cu covoarele, nu ştiu cum face, cum drege, că se împiedică de un covor şi — bâldâbâc! peste damigiană, care, neputând duce în spate un om aşa de zdravăn ca părintele, căzù la pământ zdrobită în zeci de bucăţi. Ţuica ţâşnì şi acoperì repede toată podeaua sălii. Pe sub crăpăturile de jos ale uşilor ţuica se întindeà şi prin celelalte odăi şi împrăştià mirosul ei tare. Directorul sărì dela biroul unde lucrà:

«Ce este, părinte?

— Ce să fie, d-le director, răspunse părintele uluit; s'a spart damigeana.

— Dar cine eşti dumneata? Ce vrei?

— Ce să vreau? Iaca, să mă ierţi, domnule director, că s'a spart damigeana; dar am un băiet care a absolvit şcoala normală din Craiova, şi aş vrea un post de învăţător mai prin apropierea Vălenilor.

— Nu se poate. Locurile vacante se publică prin *Monitorul Oficial.* Să vie la Minister băietul să-şi ocupe locul, când l-om chemà noi. Posturi nouă nu înfiinţăm.»

Apoi directorul întoarse spatele către preot, încruntat şi supărat că i s'a împuţit casa de ţuică, şi pornì în birou. Părintele Pafnutie, cu privirile ca ale unui câne bătut, eşì afară. Se gândì el:

«Eu sunt bătrân, nu prea am trecere. Ia să nu se fi spart damigeana!...»

Pornì mâhnit spre otel. Seara plecă cu trenul acasă. Era pentru prima oară când părintele se întorsese fără nici un rezultat, deşi se bizuise pe atotputernicia damigenii. Acasă spuse preotesei:

«Poate reuşeam, dar s'a spart damigeana şi am umplut casa directorului cu ţuică.»

Biata damigeană!...

VISUL UNUI AUTOR FERICIT

«O sută cincizeci de lei.»

— Nu pot să dau mai mult decât o sută.

— De ce?

— Fiindcă nu pot.

— Atunci nu-ţi dau volumul.

— Bine.

Mă gândii puţin. Două sute de lei pentru măcelar, două sute chirie proprietarului, treizeci de lei lăptăresei, la 30 Octombrie am scadenţa unei poliţi de cinci sute de lei, la 15 Septembrie trebue să plătesc o rată de patruzeci de lei pentru haine, o sută cincizeci rochia nevestei, treizeci şi cinci de lei o pălărie, o sută de lei rata pentru maşina de cusut «Singer» şi pentru piano, patru sute de lei fel de fel de datorii mici pe la diferiţi creditori, total:

«Dă-mi, te rog, o bucăţică de hârtie, domnule editor».

Socotesc: O mie şase sute cincizeci şi cinci de lei. Phuuu!

«Ei, ce zici: îmi dai o sută cincizeci de lei?

— Nu, zău, că nu pot. Atâta dăm fiecărui autor.»

Mă gândii iarăşi. Dacă îmi dă numai o sută de lei, nu pot să dau creditorilor, la rândul meu, decât un leu fiecăruia. Şi eu care aveam de gând să le dau câte un leu cincizeci de bani, să se mulţumească şi să nu mai facă gură!...

«Ei, bine, haide! Dă-mi o sută de lei!»

Iscălii contractul, pusei mâna pe sută, şi vroii să plec.

«Vă rog mai staţi un moment.

— Pentru ce?

— Să-mi faci *bibliografia.*

— Ce bibliografie?

— Aşa o notiţă scurtă despre valoarea volumului d-voastră?

— Ce valoare? Ce notiţă?

— În felul acesteia».

Editorul îmi întinse o filă tipărită. Citesc:

A apărut No, 999 din «Biblioteca pentru mulţi» cuprinzând Poveşti *de I. Vasilescu-Leucă. Editura «Bibliotecii pentru mulţi», care numără toate operile de valoare ale scriitorilor noştri populari mai vechi, a ţinut să aibă tot ce se produce mai de valoare în acest gen, de către generaţiile de astăzi.*

D. I. Vasilescu-Leucă face parte din pleiada de scriitori tineri, cari s'au manifestat cu atâta putere şi bogăţie în timpul din urmă. Adânc cunoscător al literaturei noastre populare, cât şi a literaturilor similare străine, om cult, stăpânind limba românească în cea mai frumoasă formă a ei, domnia-sa a lucrat poveştile noastre în aşa fel, că ne-a dat adevărate bucăţi de literatură înaltă, putând fi citite cu folos de către orişicine. Domnia-sa, în alcătuirea acestui gen popular, a întrebuinţat un nou sistem, împodobind scheletul basmelor şi snoavelor cu observaţii şi caracterizări personale, făcute cu mult talent şi cu o adevărată pătrundere psihologică.

Fiind născut dintr'o familie de răzeşi moldoveni, domnia sa a trăit şi simţit adevărata viaţă românească din frumoasele noastre sate, ca apoi cu un spirit de observaţie şi de umorist fin, ce-i este caracteristic, *să ne prescrie viaţa aceia de petreceri şi obiceiuri româneşti, în toate poveştile domniei-sale, pe lângă avântul de înaltă poezie ce se mai desface din ele.*

D. I. Vasilescu-Leucă este considerat între fruntaşii prozei populare, ceiace va face de sigur ca acest nou volum de poveşti să fie citit cu plăcere şi cu un deosebit interes. Preţul volumului 30 de bani. De vânzare

la librăria Marţianu şi la toate librăriile din ţară.

Zâmbesc. Editorul se uită la mine cu coada ochiului, şi-i păru bine că a putut să citească pe faţa mea un pic de bucurie.

«Aţi cetit tot? mă întreabă editorul.

— Da.

— Aţi văzut ce ne trebue?

— Da.

— Pe mâne. Mă duc chiar acum acasă s'o scriu. Dar nu pricep un lucru: noi autorii trebue să facem slujba asta, cum zici dumneata, de bibliografi?

— Păi cine s'o facă?

— Criticii, onorate d-le editor.

— Nu! E mai bine să-şi facă autorii singuri bibliografia, pentru că ei ştiu să se laude mai frumos decât îi laudă criticii, şi volumul se vinde mai bine.

— Fie şi aşa. La revedere!

— La revedere!»

Ies din librărie. Afară ploua şi bătea un vânt rece de toamnă. Ce vreţi! vreme urîtă ca gândurile negre ale unui critic, care nu poate lăudà un volum de literatură cum şi l-ar lăudà autorul singur. Înserase. Vitrinele, luminate de lămpi electrice, parcă stăteau gata să se mărite. Ajung în dreptul otelului «de France». Două femei uşoare îmi făcură semn cu coada ochiului.

«Sânt om însurat, le spun.

— Na!»

Îmi dădură cu tifla. Mă urc în tramvaiul *Dudeşti-Antrepozite.* Ploaia cădea măruntă, lumea era rară pe stradă. Ajung acasă. Nevasta mă aşteptă cu masa gata. Nu-mi era tocmai foame, dar, ca să nu-mi zică nevasta c'am mâncat aiurea, înghiţii în silă vre-o două feluri de mâncare. După masă mă aşezai la birou şi mă pregătii de scris.

«Nevastă, — zic — ştii tu cine sânt eu?

Nevasta începù să râdă.

«Nu râde! Ascultă! Ştii tu cine sânt eu?

— Cine să fii? Eşti bărbatul meu.

— Nu-i adevărat!

— Cum nu-i adevărat?

— Nu-i adevărat. Vino să vezi că te înşeli. Citeşte ce am să scriu eu:

A apărut numărul 1000 din «Biblioteca pentru mulţi» cuprinzând: Aventurile unui volum de poezii, *schiţe de d-l Alexandru Gh. Doinaru.*

Editura «Bibliotecii pentru mulţi» care numără toate operile de valoare ale scriitorilor noştri mai vechi, a ţinut să aibă tot ce se produce mai de valoare de către generaţiile de astăzi.

Domnul Alexandru Gh. Doinaru face parte din pleiada de scriitori tineri şi

bătrâni, cari s'au manifestat cu atâta putere în timpul din urmă. Adânc cunoscător al literaturei noastre umoristice, cât şi al literaturelor similare streine, şi anume din: Franţa, Anglia, America, Rusia, Bulgaria, Turcia, Muntenegru, Somalia, Congo, Ungaria, Mesopotamia, Belucistanul, China, India, Borneo, Sumatra, Iava, Maroc, Egipet, Elveţia, Italia, Spania, Portugalia, Suedia, Norvegia, Danemarca, Ararat, Afganistanul, Persia, Japonia, Germania, Venezuela, Brazilia, Gaurisancar, Ceilan, Insula Dracului, Insula Şerpilor, etc. etc., cel mai cult om din lume, din toate timpurile: trecute, prezente şi viitoare, stăpânind absolut cea mai frumoasă limbă românească din câte au fost pe suprafaţa pământului, domnia-sa a făcut să moară de râs şi să îngroape cu dricul primăriei peste patruzeci de mii de cetitori.

Fiind născut dintr'o familie de gospodari moldoveni de pe valea Trotuşului, fiind şi proprietar cu chirie, şi muncind mai mult de plăcere fiindcă n'are ce mânca, d-l Doinaru este un talent greu ca fulgul pe apă, înzestrat cu mii şi mii de spirite de observaţie şi de umorist, cum n'a mai existat de când e lumea, ce-i sânt caracteristice, *a ştiut să ne prescrie cu un talent nemărginit viaţa aceea plină de humor şi*

obiceiurile românești, în toate schițele domniei-sale, pe lângă avântul poetic înalt de un chilometru și jumătate ce se desface din ele.

Domnul Al. Gh. Doinarn este considerat și ni se pare că este singurul scriitor de geniu din țara românească.

«Biblioteca pentru mulți» a facut sacrificii enorme pentru a putea căpăta un volum dela aceasta celebritate universală. Prețul volumului 30 bani. De vânzare la librăria Marțianu și la toate librăriile din lume.»

«Ei, ce zici, nevastă? Știai tu cine sânt eu?
— Fugi că te faci de râs!»

Îmi mai citii odată *bibliografia*, și pe urmă m'am culcat, mai liniștit decât oricând. Cât oiu fi dormit nu știu, dar dela o vreme începui să visez.

Parcă ședeam culcat într'o odaie cu douăsprezece ferestre, câte trei în fiecare perete. Ferestrele erau deschise. Lumea aruncă de-afară înnăuntrul odăii mele cărți din bibliotecile de popularizare. In mai puțin de jumătate de ceas, se adunară o grămadă enormă. Mă sculai din patul de fier, și-mi făcui un pat din volume, în care mă culcai din nou. Cărțile veneau mereu zburând pe sus, se lipeau parcă una de alta, și mă învăliră ca o plapomă. Dela o vreme se umplù odaia

până în tavan, iar eu eram să mă asfixiez. Câţiva oameni săriră pe fereastră în odaia mea, şi răscoleau cărţile să mă găsească acolo în fund unde eram. Trei oameni, trei erci, trei suflete bune muncirăşi, în sfârşit, mă găsiră.

«Ei, domnule, scoală-te, îmi zice unul.

— N'ai vre-un volum de schiţe? spune altul.

— Iţi dau o sută de lei pe nouăzeci de pagini.

— Eu îţi dau două sute, în douăsprezece rate.

— Eu îţi dau o sută cincizeci — bani gata.

— Intâi să-mi daţi altceva, spun eu.

— Ce să-ţi dăm? mă întrebară toţi deodată.

— Să-mi daţi cărţile acestea afară din odaie.

— Bine.»

Şi într'o clipă cei trei oameni, cum visam eu, îmi goliră odaia de atâtea hârţoage. Patul pe care mi-l făcusem din cărţi se prefăcuse în pat de poliţi achitate şi anulate. Parcă nu mai aveam nici un creditor, nici unul. Editorii mei stăteau smirna înaintea mea, cu teancuri de bancnote, pentru volumele pe care le voiu scrie.

IMPRESII DIN CALATORIE

Spre Giurgiu. Lume grozav de multă în tren. Majoritatea călătorilor mergeau în picioare. Direcţia Căilor Ferate are totdeauna grija cea mai mare spre a nemulţumì pe călători, printr'o nepăsare care merită toată atenţiunea şi felicitările noastre. Direcţia generală ni se pare că are alte ocupaţii, şi dacă nu mă înşel, ni se pare tocmai că pune la cale şi conduce deraierile de trenuri din ţară. Nobilă şi americană ocupaţie! Nu-i vorbă, eu sunt cam pretenţios. Mă duc numai până la Giurgiu, cale de un ceas ori două, şi fac gură ca şi cum aş fi mers la Dorohoiu.

În tren cum v'am spus, înghesuială. Afară, căldură enormă. Şi mergeam doar la iarmarocul din Giurgiu! Cine naiba m'a învăţat să nu stau acasă? Trecem repede prin gările Jilava, Vidra, Dadilov, etc. Vechea şi dărâmata mânăstire a Comanei îmi atrage privirile, cum stă pe un delişor şi cum aş-

teaptă de ani de zile, cu o răbdare pe care numai un lucru sfânt poate s'o aibă, să i se facă reparaţiile plănuite de atâtea ori, şi tot de atâtea ori ne aduse la îndeplinire.

În sfârşit, iată-mă în gara Giurgiu. De abia acum, după ce-am ajuns aici mă întreb: ce caut eu la Giurgiu? N'am mai văzut iarmaroace? Şi într'o clipă mi-am schimbat itinerarul. Hai la Ramadan la port, şi de aici trec Dunărea în străinătate, — la Rusciuc. Şeful poliţiei din Ramadan, — am uitat cum îl chiamă, — un om foarte cum se cade, mi-a dat un «bilet de trecere». M'am urcat pe vaporul *Mircea cel bătrân*, şi am pornit spre Rusciuc. Pe Dunăre m'a cuprins un acces de naţionalism. Mi se părea că fluviul măreţ şi larg este pe jumătate limpede ca cleştarul, iar pe ceialaltă jumătate, de lângă ţărmul Bulgarilor, turbure ca braga. Sunt unii scriitori de versuri sau proză, cari, când trec o apă, se opresc pe ţărm şi-şi scriu imediat impresiile, sau compun vre-o poezie în care cântă viaţa lopătarilor, pe marea înfuriată, în noaptea furtunoasă, etc. Eu vă mărturisesc sincer, nu simt nici o impresie, nici nu mă cheamă marea sau fluviul la fund, nici nu văd în fundul mării poveştile ei îngrozitoare, nimic din toate acestea; ci, mai cu seamă, acum, acum când am trecut Dunărea, am fost foarte nemulţumit, din pricină că un Bul-

gar simţind că se apropie de locul ţării sale, unde nu este nici politeţă, nici bun simţ, cum şedeà lângă mine, şi-a scos bocancele din picioare, lăsând să i se vadă colţunii de lână, groşi, buni pentru iarnă, şi, dacă nu mă înşel, nespălaţi de astă primăvară. Poftim de mai visează dacă poţi, şi mai respiră cu lăcomie boarea de vânt curat care alunecă deasupra apei!

Iată-mă-s pe pământul bulgăresc. Chiar în faţa portului dau de o crâşmă, unde un lăutar cântà:

«Iubeşte-mă, Veto dragă,
«Cât îmi e cămaşa neagră,
«Că dacă m'oi primeni,
«Şapte fete m'or iubì».

În jurul lui vre-o câţiva Bucureşteni beau bere proastă şi puţin mai eftină ca la noi. Unul dintr'înşii cerceta cu mare uimire o cutie de chibrituri bulgăreşti, altul ascundeà pe supt haine un pachet de ţigări, iar pe altul îl auzii spuind:

«Brava, domnule! Iată şi în Bulgaria au pătruns cântecele noastre.»

Mă urc într'o trăsură şi plec în oraş, să găsesc pe un vechiu cunoscut, un student la medicină, care şi-a urmat cursurile în Bucureşti.

Il găsesc şi plec cu el să cercetez târgul.

Ne ducem la teatru. Era închis. Căutăm pe portar. Teatrul din Rusciuc n'are portar. Cheia trebue să fie la primărie. Hai la primărie. Nu e aici. Trebue să fie la poliţie. Hai la poliţie. Nu-i nici aici. Trebue să fie acasă la primar. Hai la primar. Primarul e la Sofia.

«Ştii ce, — îmi spune prietenul meu foarte serios, — haidem până la Sofia, să vizităm şi capitala Bulgariei.

Încep să râd. — «Nu pot merge pentru că mâne trebue să mă întorc la Bucureşti.»

Plecarăm să vizităm liceul. Închis peste tot. Portar nu-i. Hai la director să luăm cheia. Directorul ne-a trimes la profesorul de geografie. Acesta, la cel de ştiinţi. Acesta, la cel de matematică. Şi tot aşa mai departe, până ce-am făcut vizită la toţi profesorii, şi până când, în sfârşit... n'am găsit cheia.

În timpul acestor drumuri pe care le făceam cu trăsura, am văzut tot Rusciucul. Strada principală e frumuşică, dar celelalte străzi, Dumnezeu să mă ierte! mahalale turceşti, în stare de cumplită murdărie.

Plecarăm spre Alee — un fel de şosea Kiselef. Roatele trăsurii intrau de cincisprezece centimetri în colb, şi lăsau în urma lor nori enormi. Aleea e făcută din salcâmi, — şi nu pricep de loc acest gust al Bulgarilor. Frunzele salcâmilor sunt mici şi rare, şi prin

urmare nu pot face umbră deasă. A! da, salcâmii sunt frumoşi când înfloresc, dar pentru o plăcere de două săptămâni, în timpul înfloririi, nu pricep să sădeşti atâta amar de salcâmi, cari nu-ţi pot produce umbra deasă aşa de folositoare pe timpul verii. Când ne-am întors de pe Alee, parcă eram nişte fantome albe din pricina colbului.

Cercetarăm apoi grădina publică. Statuia Libertăţii este un adevărat monument de artă, — şi nu mă pot opri, cu această ocazie, s'o recomand comitetelor dela noi, care se ocupă cu ridicări de statui tuturor oamenilor cari au jucat un rol şters în politică, sau agenţilor electorali cari au stâlcit pe vremuri în bătăi pe bieţii alegători... liberi. Plecaţi la Rusciuc, domnilor, căci veţi avea ocazie să vedeţi o statuie frumoasă.

În faţa unei berării aud vorbind pe cineva româneşte. Era un negustor după aparenţă, gras şi cu mustăţile pleoştite, care spuneà unui birjar turc:

«De ce nu ştii, bre, româneşte? Aici, la Rusciuc, unde vin atâţia Români, nici nu-i de admis ca un Bulgar să nu ştie româneşte.»

Turcul ridică umerii, şi-şi arătà dinţii albi.

În drumul nostru, tovarăşul meu îmi tot spuneà mereu ce calităţi are tutunul bulgăresc, şi anume: e eftin, mult şi-l fumezi cu

mare plăcere. Mie mi s'a părut mai bun tutunul românesc.

«Dragul meu, spun tovarăşului, nu văd nici un bragagiu pe aici.

— Nu, că-s toţi plecaţi în România.

— Şi aici n'au mai rămas?

— Puţini, pe la sate.»

Plecarăm la cazarma regimentului No. 5, de infanterie. Uniformele soldaţilor sunt mai simple ca la noi, mai ieftine şi, dacă nu mă înşel, chiar mai trainice. Văd vre-o câţiva sergenţi-majori mai isteţi, oameni în vrâstă ca de treizeci de ani, şi vre-o câţiva mai proşti, mai tineri. De sigur, făcând apel la naţionalismul meu, m'am gândit că cei mai isteţi au într'înşii sânge de Român, de pe vremea războiului de la 1877—78. Cei mai proşti sunt Bulgari curaţi. Arătaţi-mi un Român care ar fi judecat altfel decât mine. Ofiţerii bulgari nu cunosc nicio limbă străină. Cercai să vorbesc cu unul franţuzeşte; dar l-am oprit imediat, pentru că franceza pe care o vorbeà el mi se păreà un fel de Esperanto, şi n'am putut înţelege nimic. De altfel, e o adevărată plăcere să asculţi pe un Bulgar schimonosind limba lui Corneille, şi punând particula *nă* înaintea fiecărui cuvânt. De pildă:

«(*Nă*) L'acte de la reproduction et ses (*nă*) organes furent (*nă*) honorables dans (*nă*) l'antiquité.

(*Nă*) La pudeur est une (*nă*) invention moderne à peine (*nă*) antérieure, pour les yeux des (*nă*) siécles, à (*nă*) celle du téléphone ou de la (*nă*) machine à vapeur.»

Ne întoarserăm în port. Ca fiecare bun Român, care îşi respectă obiceiul de a frusta Statul la vamă cu ceva, mi-am luat şi eu în buzunar un pachet de ţigări. Îmi luai rămas-bun dela prieten şi începui să mă depărtez cu vaporul de ţărmul bulgăresc. Cu cât mă apropiam de malul românesc, cu atâta Dunărea se limpezeà, — fireşte, că d'aia sunt Român adevărat.

În tren, înghesuială ca şi când am venit din Bucureşti. Alături de mine un domn vorbăreţ îmi atrage privirile. Se lăuda că e funcţionar la poliţie şi că el face şi drege ce vreà, şi totul rămâne cum vreà el, pentru că prefectul de poliţie ţine straşnic de mult la dânsul. Când a venit conductorul să bortelească biletele, funcţionarul dela poliţie scoase o hârtie lungă din buzunar, prin care dovedeà că aduce cinci pungăşoaice dela iarmarocul din Giurgiu, şi călătoreşte gratis. Mă uitai la pungăşoaice: erau trei dame mai în vrâstă şi două domnişoare, dacă nu mă înşel. Nu mă putui oprì să nu-l întreb:

«Cine sunt pungăşoaicele acestea şi de unde le aduci?»

Doamnele începură să râdă, funcţionarul

începù să zâmbească, apoi se apropie de urechea mea şi-mi spuse tainic:

«Nu-s pungăşoaice, domnule; dar ca să nu mai plătesc la tren, am luat un bilet dela poliţie, supt pretext că am de adus cinci femei presupuse pungăşoaice, care dau târcoale prin iarmarocul din Giurgiu. Una din doamne e nevasta mea, două sânt surori ale nevestei, şi cele două mai tinere sânt fetele mele. De ce să mai plătesc la tren? Eu, la poliţie, fac şi dreg ce vreau, şi totul rămâne cum vreau eu, pentru-că prefectul ţine straşnic de mult la mine.»

Fiind lămurit, mirarea mea dispărù.

O! dulci obiceiuri româneşti!...

N'am să mai mă duc la Rusciuc niciodată.

GAZETARUL

A fugit dela liceul din Craiova, din clasa a patra, şi a venit la Bucureşti. A fugit, — pentrucă se plictisise de atâta carte, şi, mai cu seamă, pentrucă nu mai putea suferi teoremele din geometria în spaţiu. Cu partea literară o mai ducea cum o ducea, dar cu matematica — s'o ia dracul! De multe ori spunea:

«Profesorii cari au făcut programa analitică au fost nişte oameni fără experienţă, nişte nepricepuţi. Matematica e bună numai pentru elevii dela şcoala comercială; numai ei au nevoe de socoteli. Nouă, liceienilor, ce ne trebue o ştiinţă aşa de migăloasă şi nefolositoare? De ce să ne trudim creerul, dacă nu vom avea în viaţă nici un folos în urma acestei frământări?»

Şi începea dezertorul dela liceul din Craiova, pe urmă, să dovedească punct cu punct neajunsurile programei cursului secundar, pro-

stiile dintr'însa, şi lipsa de pricepere a acelora cari au ticluit-o. Se înţelege, fostul elev Mişu Georgescu dezvăluia, cu acest prilej, o programă minunată, din care lipseau ştiinţele naturale, fizice, chimice şi matematica; lipseau limbile moarte, latina şi greaca; lipseau istoria şi geografia care nu ne aduc nici un folos practic în viaţă; lipsea religia care, bine înţeles, e o ruşine a secolului în care trăim; lipseau limbile moderne, germana şi franceza, de oarece aceste limbi trebuiau învăţate numai de aceia cari au nevoie, — şi rămâneau limba şi literatura românească, douăsprezece ceasuri pe săptămână, compoziţia (un obiect nou, înfiinţat de Mişu Georgescu) patru ore pe săptămână; iar restul timpului, — liber!... Liber, libertate, idealul popoarelor subjugate, idealul întemniţaţilor, idealul elevului de liceu.

Mişu Georgescu n'avea nici o rudă în Bucureşti. A, nu! avea o sută de rude în buzunar, adică o sută de lei, dar rudele de soiul acesta le pierzi degrabă, dacă nu le stăpâneşti bine. Şi ce naiba mai faci după ce isprăveşti banii? Cu ce mai trăieşti? Dar să nu credeţi dumneavoastră că Mişu Georgescu a venit aşa de florile mărului în capitala ţării. Ferească Dumnezeu! Când a plecat din Craiova s'a gândit bine că face acest pas pentru viitorul lui, pe care, ca

orice tânăr cu speranţe mari, îl vedea aşa de frumos, aşa de înfloritor, că imaginaţia mea n'a fost în stare să-l prevadă, necum să-l priceapă.

Cum a venit în Bucureşti, a început îndată să-şi caute o slujbă. Este drept că nu absolvise clasa a patra de liceu, dar faptul acesta nu a putut fi un motiv care să-l oprească să nu ajungă vârsta de douăzeci de ani. Din contră, Mişu Georgescu era destul de înalt, destul de spătos, cu mustaţa mijindă, inspirà o încredere oare-care, şi prin urmare era bun de funcţionar. Dar nepricepuţii de conducători ai ţării au pus o stavilă acelora cari cer slujbe: bacalaureatul. Nu se mai primesc la Minister funcţionari noi nici în slujba de copist, dacă n'au absolvit liceul. Şi regula asta, în ţara aceasta a regulelor, se păstrează cu atâta sfinţenie, încât este cu neputinţă să se facă vre-o excepţie, — afară numai dacă petiţionarul n'are vre-o scrisoare de recomandaţie, sau dacă nu este ocrotitul cutărui om însemnat.

Mişu Georgescu a alergat dela un minister la altul, dela primărie la poliţie, dar toate uşile i-au fost închise în nas. Bietul tânăr! Ce vreţi să facă, dacă n'are nici bacalaureatul, nici scrisori de recomandaţie? Este drept, însă, că Mişu Georgescu nu plecase din Craiova să-şi găsească o slujbă la Bucureşti,

ci mai mult din pricină că simţea în adâncul sufletului lui o chemare neînfrântă pentru gazetărie. Şi dacă îşi caută acum slujbă, asta o face numai pentru-ca să-şi găsească vre-o îndeletnicire până la toamnă; căci pe timpul verii, — şi el a venit în Bucureşti tocmai în acest timp —, gazetele reduc simţitor personalul redacţiei, din pricina secetei cumplite de cititori. Toamna, însă, când mişcarea politică începe să se desvăluiască ca o epidemie îngrijitoare, când gazetele au nevoie de cei mai vestiţi Ungureni, se schimbă cu totul afacerile. Numărul redactorilor se măreşte, tirajul creşte, încasările cresc, — totul creşte.

După-ce a cercetat redacţiile, Mişu Georgescu s'a întors descurajat în odăiţa lui cu chirie din strada Berzei No. 24. Slujbă — nu, reporter la vre-o gazetă — nu, ce să facă el până la toamnă? Cum să-şi înmulţească rudele din buzunar? Cu o sută de lei abia poţi trăi o lună, dar vara e de trei luni, — la dracu!... Căzù pe gânduri amare. Parcă-i părea rău că plecase din Craiova, dar părerea de rău îi venise prea târziu. S'ar întoarce de unde a plecat, în mijlocul cunoscuţilor lui, dar o ruşine pe care nu pot s'o pricep îl oprea, îi punea piedică, şi nu-l lăsa să plece. N'ar fi voit să cadă învins înainte de luptă, şi asta era o mândrie care se strecură prin sufletul lui şovăitor, o

mândrie care îi alungà roşeaţa ruşinei de pe obraz. In sfârşit, s'a hotărît să aştepte până la toamnă.

Ce lungi sânt zilele de vară! Şi mai cu seamă când aştepţi o îndreptare a unui rău, sau când nădăjduieşti să ţi-se îndeplinească o dorinţă în care îţi pui crezul şi bătăile inimii, chiar zilele scurte de iarnă par lungi aproape cât un anotimp. La urma urmei mă mir de ce mai vorbesc eu degeaba, când Mişu Georgescu poate nici nu gândeşte ca mine. El vrea să se facă gazetar, — aţi înţeles? şi atâta tot. Acum, la toamnă, la iarnă, la primăvară, la anul — ei! dar asta nu priveşte pe nimeni.

Am auzit că sânt şi gazetari înnăscuţi, minunaţi în meseria lor, dar Mişu Georgescu are să fie un gazetar născut, de oarece gazetăria nu este peutru dânsul un ideal, ci pur şi simplu o meserie aleasă, care îţi dă dreptul să interviewezi pe cutare om mare, pe cutare diplomat; care-ţi dă dreptul să iei parte la toate banchetele, — cel puţin aşa îşi închipuia Mişu Georgescu —, să ridici toasturi; care-ţi dă dreptul să te duci gratis la teatru, la operă, la operetă; care îţi dă dreptul, în sfârşit, să-ţi arăţi şi să-ţi dovedeşti obrăznicia şi lipsa de bun simţ pe toate cărările. Se înţelege uşor că o meserie care îţi dă atâtea drepturi este destul de ispiti-

toare. Vai! de acei cari cad victimile cântecelor de sirenă. Ei ascultă glasul dulce, ademenitor, se încântă de melodiile înălţătoare; dar atunci când au crezut că pun mâna pe zânele drăceşti ale apelor, sfârşitul li s'a apropiat, sufletul le rămâne în văzduh, deasupra apei, iar stârvul cade pradă peştilor iuţi şi flămânzi.

Gazetăria pentru Mişu Georgescu e un cântec de sirenă, care îl atrage, îl subjugă, fără să-i cunoască farmecul otrăvit. Deşi nu e gazetar încă, şi-a făcut totuşi două sute de cărţi de vizită; *Mişu Georgescu — Delachichineţudindeal ziarist, Bucureşti*, pe care le împarte cu dărnicie fiecărui cunoscut nou.

Vara trecea greu. Ce zile lungi şi plictisitoare! Suta de lei, după câteva salturi, sărî din buzunar, lăsând în urma ei numai jale, şi o goliciune care ar fi pus pe gânduri pe cel mai nepăsător om. Suferinţa întăreşte pe om. Când cădem într'o apă mare, deşi nu ştim să înnotăm măcar cât un şoarece, dăm din mâini şi facem sforţări aşa de mari, în cât învăţăm a înnota chiar atunci, în preajma înnecului. Cine ne împinge oare să învăţăm a înnota cu deasila? Firește, nădejdea de a scăpă din ghiarele morţii, nădejdea de a eşi la mal. În mijlocul verii, Mişu Georgescu, care n'avea nici o para chioară în buzunar, trebuia să moară de foame. Însă n'am văzut

până acum în țara românească oameni morți de foame, — se înțelege, nu vorbim de țărani, a căror viață puțin ne privește, și cărora puțin le pasă dacă mor sub roțile automobilelor nebune, sau dacă mor de foame, sau dacă îi omoară jandarmul cu bătaia.

Mișu Georgescu a început să facă sforțări. să umble încoace și încolo, să pătrundă pe ici pe dincolo, cu alte cuvinte să scape de la moarte și munca lui, bine înțeles, dacă n'a putut fi răsplătită mai cum se cade, dar cel puțin a fost încununată de un mic succes. Pe un prieten l'a înșelat cu cinci lei, pe altul cu zece, pe altul cu cât a putut; pe un cunoscut cu un schwartz, pe altul cu un caputiner, pe altul cu o cafea cu lapte etc., și totdeauna, după ce găbăsia pe unul cu ceva, îi dădea — ce vreți să-ți deie? — o carte de vizită, și făgăduia serviciile sale la orice ziar, orice informație, orice reclamă, însă cu începere dela 15 Septembrie, «la toamnă».

Și cum vă spun, îl vedeam pe Mișu Georgescu umblând dela o cafenea la alta, pe calea Victoriei, pe Boulevard, pe alte străzi, la berărie, numai mi se pare că nu-l prea vedeam des la vre-un restaurant.

Mie nu-mi vine de loc să râd de Mișu Georgescu, dar îmi pare rău că băiatul acesta m'a înșelat odată. Sunt vre-o câțiva ani de atunci. Eu căutam la amiază, ca un Diogene, cu fe-

linarul în mână, drumul care duce la nemurire. Mă rog, eram scriitor tânăr, cu speranţe tinere, dar n'aveam nici un volum. Scrisesem doar două schiţe şi — hai să-i zicem aşa! — o nuvelă. Astăzi văd că două schiţe şi o nuvelă nu pot consacra pe cineva de mare scriitor, dar pe vremea aceia aveam alte păreri. Umblam cu revistele în care fuseseră publicate schiţele şi nuvela în buzunar, şi cercetam pe la toate cafenelele, în toate ziarele româneşti şi de multe ori chiar şi în cele străine, să vedem nu cumva s'a găsit cineva care să strige că eu sunt un talent, sau că schiţele şi nuvela sunt mici mărgăritare literare, cum credeam eu, — dar degeaba!... Nici un cuvânt, nici o părere. Şi constatarea eră aşa de dureroasă pentru mine, că-mi este cu desăvârşire greu să vă descriu starea mea sufletească de atunci. Parcă mi se întuneca totul dinaintea ochilor, nici nu vedeam pe unde merg, şi o neliniște mare se sbuciuma în inima mea mică cât un pumn. Pierdusem chiar pofta de mâncare. In sfârşit descurajarea îmi cuprinsese pe deplin sufletul. Ei, bine! de atunci, sunt vre-o câţiva ani, am făcut cunoştinţă cu Mişu Georgescu-Delachichineţu din deal, ziarist, în localul cafenelei Bulevard.

Întâi mi-a dat cartea sa de vizită, pe urmă ne-am aşezat la o masă, iar eu am poruncit unui chelner să-mi aducă un schwartz. Ne

priveam unul pe altul fără să vorbim cine ştie ce lucru mare. Când sorbeam din schwartz, nu ştiu cum, dar mi se părea că nu înghit numai eu, ci înghiţea şi el. Scot tabacherea, fac o ţigară, o aprind, încep să fumez. O! doamne, ce e asta? Mi se perea că el scuipă pentru mine. Stau şi mă gândesc o clipă, apoi un gând bun mă îndeamnă să-l întreb:

«Domnule Delachichineţudindeal, dumneata nu bei un schwartz?

— Nu, dragă domnule, nu beau schwartz, pentru că mă fac nervos, un caputiner — da».

Strig la chelner:

«Un caputiner!

— Şi un corn cu lapte» — complectează prietenul.

După cum îmi era obiceiul, scot revistele din buzunar, în care erau schiţele şi nuvela mea, şi i le dau să le citească. Bietul om! Şi flămând şi... să-mi citească schiţele.

Chelnerul îi aduse caputinerul şi cornul cu lapte. Luă o bucată de corn şi o sorbitură din pahar, mesteca, şi nu înghiţea dintr'o dată, ci înghiţea de cinci şase ori în şir, să i se pare pe semne că mănâncă mult şi se satură.

Un ceas şi jumătate vorbirăm despre bucăţile mele literare. Căutam să-i explic mai pe larg unele stări sufleteşti din nuvelă, pe cari nu le desluşisem eu bine; căutam să-i explic de ce am pus pe cutare persoană să

intre în acţiune tocmai la sfârşitul nuvelei, etc. I-am spus apoi că nici o gazetă n'a vorbit nimic de schiţele mele, — dar nu mai ţin minte tot ce-am vorbit atunci. Mişu Georgescu îmi lăudà aşa de mult bucăţile literare, încât nici eu nu ştiusem până atunci cine sunt cu adevărat. Tocmai după vre-o trei ceasuri de vorbă, şi după ce Mişu Georgescu băuse două caputinere, mâncase o porţie de unt şi una de salam de Sibiu, tocmai după aceia am priceput şi eu cât cântăresc. Plătii consumaţia şi plecarăm. În calea Victoriei ne-am despărţit. Iată cele din urmă cuvinte ale lui Mişu Georgescu:

«Ai răbdare, domnule, până la toamnă. Atunci voi deschide vorba în presă despre dumneata, şi voi arăta cât ai fost de nedreptăţit. Un talent ca dumneata se cunoaşte de la prima frază. Vei vedea unde...»

Nu ştiu cum se face, dar nu m'am mai întâlnit cu Mişu Georgescu. De asemenea nu ştiu cum se face că gazetele n'au început să discute asupra talentului meu.

Îmi vine să cred că mare păcat am făcut că m'am lăsat de literatură. Nu pot în ruptul capului să uit cine eram eu pe când Mişu Georgescu-Delachichineţudindeal, ziarist, şi-a băut caputinerul, a mâncat unt şi salam, alăturea de mine, la cafeneaua Bulevard.

OCNAŞUL

Ca de la vre-o trei sute de paşi depărtare de poarta jităriei, Ion Chetreanu a cotit pe o cărare care ducea într'un huciu des, pe coasta unui deal din preajma satului;—soarele trecuse abea de amiază, şi ocnaşului parcă-i erà frrică să se întâlnească cu cinevà care l-ar fi recunoscut. Dupăce a ajuns în huciu, şi-a ales un locuşor mai ascuns şi s'a pus jos.

In sufletul lui erà furtună. *Dar parcă* simţia un fel de uşurare atunci când setea de a plânge creştea din ce în ce, şi când, ştiindu-se slobod de încătuşarea de până acum, privind satul printre frunzele huciului şi zărindu-şi casa bătrânească, dădù drumul lacrămilor să se rostogolească peste obrajii ofiliţi. Niciodată n'a plâns ca acum, mai puternic şi mai amar in urma păcatului pe care l-a ispăşit cu cincisprezece ani de ocnă.

Dupăce s'a săturat de plâns şi-a făcut că-

pătâi din mâna dreaptă și s'a culcat, — nu ca să doarmă, căci nu puteà dormì acum; dar ca să se odihnească mai bine, după-ce a făcut drumul dela Târgul-Ocnei până aici, din zorii zilei și până acum, cale de o poștă și jumătate. Și cum ședeà așa culcat, începù să-și facă socoteala vieții lui de până acum.

O copilărie ca toate copilăriile, frumoasă și fără de nevoi, plină de o mulțime de năzbâtii și dracovenii, în mijlocul celorlalți băeți de sama lui; săniuți în timpul iernii; «stele» întortochiate frumos cu hârtii pestrițe, la Crăciun; plugușor de anul nou; scrânciob la Paști, — însfârșit, toată vara hoinărea pe malul Tazlăului, jucând țica și poarca, și umblând prin lunci după cuiburi de pasări. Pe urmă, la școală, cum a învățat el carte, cam prin ce fiori trecea când venià domnul Revizor, împărțirea premiilor, *iscursiile*, cum îl punea «domnu'» la genuchi, — într'un cuvânt, cum și-a petrecut cei cinci ani de școală în cele cinci clase primare. Apoi, cum și-a petrecut viața, după ce a eșit din școală, de la treisprezece până la douăzeci și unu de ani, lângă tatăl său, pe câmp, ajutându-l uneori la muncă, alteori păzind vitele pe coclauri.

Dar treceà repede cu gândul peste aceste icoane din viața lui, și se oprià la omorul pe care l-a făcut. Ridică o leacă în sus capul, zări vatra satului unde erà crâșma boerească,

oftă din adâncul inimii, şi iar îşi lăsă capul pe mâna dreaptă.

Erau multe fete în satul Lucăceşti, dar nici-una nu erà mai frumoasă, mai cuminte şi mai cu zorzoane gătită decât Ileana Morarului. Aveà un nu ştiu ce fata asta, că pe mulţi îi pusese pe gânduri. Râdeau inimile părinţilor ei, oftau flăcăii după dânsa, şi multe mame ar fi dorit s'o aibă de noră, podoabă pentru sat şi pentru casă, aşa cum era ea: harnică încât îi fugea lucrul gata de subt mâni, curată că parcă totdeauna era gătită; şi cam scumpă la vorbă, căci niciodată n'o lăsau treburile în pace. Dar şi flăcăi erau mulţi în satul Lucăceşti; în fruntea lor, însă, mai isteţi şi mai gospodăroşi, erau Ion Chetreanu şi Vasile Tăzlăuanu, amândoi de-o samă.

Erà în ziua Crucii. La crâşma boerească se strânseseră, la horă, mai toţi flăcăii şi fetele din sat, cari aveau mutră de intrat în joc. Lăutarii, un scripcar şi un cobzar, cântau toate cântecele de joc de prin partea locului acela. Ileana Morarului erà la *han în* ziua ceia. Acù, ori Ion ori Vasile erà în fruntea jocului, dar Ileana trebuia să fie la mijloc,— altfel nici nu se putea, căci nici unul, nici celălalt nu se lăsa mai pe jos.

După cincisprezece ani, Ion Chetreanu îşi aminteşte acum, cum s'a petrecut totul:

parcă vede dinaintea ochilor întreaga întâmplare de atunci. Ileana se pusese pe un scaun lung, în fața crâșmei, și mototolia în mână o năframă albă, cusută pela colțuri cu arnici negru și roș. Vasile se repezì la fată, îi zmuncì în glumă naframa din mână, se dădù mai de-o parte și prinse a râde de necazul fetei. Ion, văzând treaba asta de pe prispa crâșmei, năvălì la Vasile și vroì să-i ia naframa. Vasile se împotrivì, zbrâncì pe Ion deoparte, — și iaca sfada gata. Cum erà o leacă întărâtat de vin, Ion se înroșì de ciudă până în vârful urechilor, se repezì la Vasile și cercă din nou să-i ia naframa, dar fù respins iarăși, cu o lovitură de pumn în piept. Ion învineți de rușine, și, aducându-și aminte de toată vrășmășia care erà între dânșii din pricina fetei Morarului, scoase cuțitul din brâu și-l izbì drept în inima lui Vasile.

Invălmășeala de atunci, țipetele de groază, furia celorlalți flăcăi, bocetele părinților lui Vasile cari se cinsteau cu câte un pahar de vin până acum, în han, cu alți gospodari, ducerea lui la primărie, legarea cot la cot, întemnițarea deocamdată în închisoarea din Bacău, judecata dela jurați și condamnarea lui: toate acestea sânt momente pe cari le-a trăit parcă eri, și de pe urma cărora s'a ales cu o nesfârșită părere de rău, care îi roade cu înverșunare inima.

Ce vină avea Vasile? Şi doar erau vecini, şi de-o samă, şi au trăit în linişte şi 'n pace până când a început mustăţile a le mijì, şi de când Ileana Morarului a eşit în joc.

Sub stăpânirea acestei îndurerări, privind din când în când, printre frunze, satul în care trebuia să trăiască de acum înainte, — el, ocnaşul, în mijlocul celorlalţi oameni, cari n'aveau pe sufletul lor nici o apasare grea, pe faţa lor nici o pată, — sub stăpânirea acestei îndurerări simţià cum între dânsul şi ceilalţi gospodari se deschidea o prăpastie, o ruptură straşnică făcută poate pentru totdeauna. Crima lui pusese o pată pe fruntea bătrânilor, cari l-au făcut şi crescut, o pată care nu putea fi ascunsă decât sub lespedea rece. Repede, în sufletul ocnaşului se întindea mâhnirea mai tare, îi învăluia mai cu putere sufletul, — şi plânsul, plânsul amar, plânsul care parcă nu mai are sfârşit îi uşură oarecum descurajarea fără hotare.

Cum va intrà în sat? Se va întâlnì cu cineva? Cine îl va recunoaşte? Dar oare mai trăesc părinţii lui? N'or fi murit de supărare?

De pe culmea dealului, soarele îşi trimetea cele de pe urmă raze. Când a înserat binişor, Ion s'a sculat din locul lui, a eşit în mar-

ginea huciului și privì de-al binelea satul întreg.

Iată biserica; iată bradul din fundul satului, de la poarta casei lui Gheorghe Posteucă; casa popii; casa lui Neculai Moraru: Ion își aminteşte de toți, de fiecare gospodărie. Iar când dădù cu ochii de casa bătrânească, și când văzù prin geam lumina lămpii, simțì un fel de milostivire cerească pentru dânsul, că mai trăieşte cineva în casa aceea.

Ce vor zice bătrânii când îl vor vedea? Dar oare cu adevărat bătrânii lui trăiesc în casa aceea? Inima părinților este totdeauna ertătoare, dar fapta lui e groaznică și parcă-i lipseşte curajul să se înfățiseze înaintea lor.

Pe la toate casele se văd lumini mici ca scânteile; liniştea începe să stăpânească satul; cânii sparg tăcerea proaspătă care se întinde pretutindeni.

Ion se scoborî, încet, tot pe cărarea pe care a venit, cu mintea muncită de gânduri, în bătăile repezi ale inimii, șovăitor. După ce a eșit în șleah, a pornit în spre jitărie, și, mai mult pe furiș, a intrat în sat, necăjindu-se pe cânele care lătrà în urma lui, și privind la fiecare ochiu de geam, să nu fie văzut de cineva.

In fața casei bătrânești, la poartă, a stat un moment nemişcat: să intre sau să nu intre?

Nici un lătrat de câne nu l-a întâmpinat în faţa casei, — cea mai bună dovadă c'a murit *Corbu*.

După ce s'a mai gândit încă odată la nemernicia lui, oftând puternic, şi după ce i s'au umplut ochii de lacrimi, Ion deschise portiţa, încet, intră în ogradă, se suì pe prispă, clămpănì clanţa de la uşă, şi păşì pragul casei, tremurând, galben ca ceara. Bătrânii au deschis ochii mari, s'au uitat lung la noul venit, cât pe ce să nu-l recunoască, dar, reculegându-se, începură să-l strige:

«Ioane! Ioane!»

Plânseră ca o jumătate de ceas, apoi începură să stea de vorbă, în lumina slabă a lămpii de pe prichiciul sobei; — bătrânii voioşi că şi-au văzut feciorul, — Ion, sfios şi mai scurt la vorbă. Şi despre ce n'au vorbit? Câte lucruri nu s'au petrecut în cincisprezece ani?! Câte prefaceri?! Mama lui Ion povestea neîntrerupt, uitându-se numai în ochii feciorului ei, slăbit de munca silnică şi îmbătrânit fără de vreme; taică-său întrerupea des vorbele bătrânei; iar Ion ascultă şi numai din când în când punea câte o întrebare, uitându-se în pământ şi vorbind rar.

Cu puţină vreme înnainte de zorii zilei, Ion s'a lăsat încet pe laviţă, s'a întors cu faţa la perete, obosit de atâta drum şi atâta sfat, şi a adormit.

A doua zi, când s'au deşteptat cu toţii, soarele se ridicase de o suliţă pe cer: nici odată nu s'au sculat bătrânii aşa de târziu. Ion s'a trezit din somn cel dintâi, s'a spălat pe faţă, şi a eşit afară, punându-se jos pe prispă. În răcoarea dimineţii de toamnă, dus pe gânduri, simte pe faţă aburiri uşoare, când calde, când reci, ca şi când şi-ar fi uns faţa cu camfor, şi-şi primblă privirile melancolice în toate părţile. Câte amintiri scumpe nu-l legă de satul acesta! Rămas-a cărare din lunci şi de pe dealuri nebătătorită de piciorul lui?

Alături de casa bătrânului Chetreanu se află casa lui Dumitru Tăzlăuanu, tatăl răposatului Vasile. Către casa aceasta, mai cu seamă, Ion îşi îndreptă privirile des, dar le întorcea repede în altă parte, rămânând numai cu gândul acolo.

Cei trei plopi dinaintea crâşmei boereşti au crescut nalţi de tot. Scaunele lungi pe care şedea lumea acum cincisprezece ani nu se mai văd. Crâşma pare mai dărăpănată. Câte nu se schimbă în cincisprezece ani!

Dar gândul care îl roade mai puternic, de care se îngrozeşte, gândul care îl face să rămâe într'o nedumerire înspăimântătoare, e că în satul ăsta, după cum i-a spus maicăsa, toţi povestesc încă despre omorul lui, şi aşteaptă să-l revadă. De ce? Nici mila, nici

despreţul nu i-ar împăcà sufletul; dar nici n'are curajul să dea ochii cu cineva.

După un răstimp a intrat în casă. Mătuşa Catrina mes'ecà mămăliga. Ion s'a pus pe laviţă, astupând cu spatele o fereastră mică, cu trei geamuri de sticlă şi unul de hârtie îngălbenită de vreme. Bătrâna începù să grăiască:

«Lasă, dragu mamii, că-i muncì şi tu, şi-i da popii vre-o câteva sărindare... Parcă numai ţie ţi s'a întâmplat să omori pe cineva?... Dumnezeu ne iartă, că-i bun şi milostiv... Numai stà pe gânduri. Iacă, mâne e Duminică, om merge la han şi te-i mai luà cu oamenii... De ce să tot fii supărat? Dac'ai ştì tu cât ne pare de bine că ţi-ai *sfârşit* osânda!...»

Ion privèa necontenit pe maică-sa, îi culegea vorbele de pe buze, şi-şi umplea inima cu bunătatea lor; dar toate mângâerile parcă erau zădarnice.

In fundul ocnei, în întunericul mare prin care trecea de afară şi până intrà în galeriile luminate cu becuri electrice, *acolo* în fundul iadului făcut de *oameni*, *în tovărăşia* celorlalţi ocnaşi, Ion se *deprinse* cu un anumit fel de viaţă, scutit de *privirile* cercetătoare ale curioşilor şi de *clevetirile* celor de prin prejur: *sufereau toţi* de-o potrivă şi nu mai aveau nevoe să se ponegrească unul pe

pe altul. Unii erau mai nesimțitori; alții, din potrivă, zăceau supt apăsarea de plumb a mustrării de conștiință, și de aceia, mai întotdeauna, oftatul înlocuia vorbele dintre dânșii, pretutindeni, supt pământ, când săpau sare, ca și afară, în castelul cu ziduri groase, pe unele locuri ros de ploi, înnegrit de amarul vremei care a curs.

Smuls din viața aceasta monotonă, din mijlocul tovarășilor munciți de neîntrerupte gânduri, când a fost pus în libertate a simțit o bucurie care nu se mai poate spune, și care curgea năvalnic în sufletul lui. Și a pornit în spre casă; dar, pe drum, în răcoarea dimineții, când a stat la o fântână ca să se mai odihnească, și când și-a adus aminte încă odată de fapta lui, nouă din zece gânduri îl opreau să se reîntoarcă în sat.

Aicea nu va mai găsi tovarăși triști și umiliți; nu va mai auzi strigăte de santinele, în vreme de noapte, spărgând liniștea întreagă și adâncă ca de mormânt; nu va mai auzi zăngănit de lanțuri grele: — aicea trebue să fie numai voe bună și oameni cum se cade. Și Ion pricepeà că sânt două lumi: una, din care făceà și el parte, rușinată, cu fața 'n jos, ocolită și vorbită de rău, — și alta, slobodă de orice aducere-aminte tristă, de orice remușcare, cu mintea limpede. Intre aceste două lumi, Ion vedeà o stavilă puter-

nică : nimeni din ceata celor cari au purtat lanţuri în picioare nu puteà să treacă şi să ieie parte la voioşia celorlalţi.

Mătuşa Catrina răsturnă mămăliga pe o măsuţă rotundă, cu trei picioare, aşezată în mijlocul casei. Rotocoalele de aburi ferbinţi se desprindeau de pe faţa mămăligii şi se înălţau până la tavan. Apoi, turnă într'o strachină borş de puiu, mâncare de zile mari, şi se aşezară cu toţii la masă.

Ion mâncà şi nu mâncà. Toată bunăvoinţa părintească, toate vorbele de încurajare a bieţilor bătrâni nu puteu să-i înlăture posomorârea, nici nu puteau să-i deschidă pofta de vorbă. Sfaturile blânde, vorbele prielnice spuse din toată dragostea nemărginită a părinţilor, îl făceau să simtă mai adânc nevrednicia lui de a rămâne în casa asta.

După masă, mătuşa Catrina a pornit în sat, pe la vecini, să deie de ştire că i-a venit feciorul. Moşneagul a pornit la târg, la judecătorie, că erà martor într'un proces. Ion a rămas acasă, s'a culcat pe laviţa de lângă fereastră, cu faţa în sus, acoperindu-şi obrajii cu palmele, în frământarea gândurilor pline de îndurerări. Ce erà să facă ? Cum să se întâlnească cu oamenii din satul lui ? A suferit destul în fundul ocnii, cioplind sare şi respirând aerul îmbâcsit de praful sărat, dar

cel puțin se deprinsese cu munca aceasta. Cei de acolo erau toți vinovați, toți aveau pe sufletul lor apăsarea unei fapte neomenești, — deci n'aveau de ce să se rușineze unul de altul. Aici, în sat, însă, toată lumea trebuia să se uite la dânsul, să vorbească despre el. Și dacă l'ar vorbi de bine, n'ar fi nimic; dar cum trebue să vorbești despre un ucigaș?

Ion Chetreanu a adormit sub stăpânirea gândului care îl îndemnă să părăsească satul părintesc, pentru care aveà atâta dragoste, și să-și părăsească părinții bătrâni cari l-au primit în brațele lor, după o lipsă de cincisprezece ani, cu aceiași iubire neînfrânată de părinte, și cu seninătatea plină a gândurilor.

După un răstimp, mătușa Catrina s'a întors înapoi, cu doi nepoți, veri-primari cu Ion. Când s'a deschis ușa, ocnașul s'a trezit, și, când și-a văzut verii, începu să facă feță-feță.

«Bine-ai venit sănătos, măi vere Ioane.

— Bine v'am găsit», răspunse cu glas dămol, cuprins de-o frică pe care n'o puteà înțelege și întinzând mâna către dânșii.

Au început sfaturile. Ocnașul vorbeà rar, când înroșindu-se, când îngălbenindu-se, când cu ochii în jos. In timpul sfatului s'a întors moșneagul dela judecătorie. Au vorbit despre toate cele, împreună. Iar când i-au plecat

verii, şi când au rămas singuri, Ion a întrebat pe maică-sa:

«De ce-mi faci rău?

— Ce rău îţi fac, dragu' mamii?

— Nu trebuià să-i chemi aici. Sânt eu destul de amărât. Ai văzut cum se uitau la mine?

— Cum se uitau? Ţi se pare dragu' mamii. N'ai văzut cât le părea de bine când te-au văzut?»

Ion tăcu. Mătuşa Catrina eşi afară să aducă nişte găteje, ca să aibă cu ce face focul şi să încălzească mâncarea. Moşneagul pe un scăunel într'un colţ al casei, cum îi erà firea cam tăcută, îşi tot sugeà obrajii, pufăind dintr'o lulea.

Iar după ce-au mâncat, când aproape înnoptase, Ion începu să grăiască domol:

«Eu am să plec.

— Unde? întrebară bătrânii aproape într'un glas.

— Mă duc... Mă duc în toată lumea.

— Unde? Unde?

— Mă duc, mamă dragă şi tată, din satu *ista*.

— De ce? întrebă repede bătrâna.

— Satu ista nu-i de mine. Eu simt că n'aşi puteà trăi bine aici. Prea mă cunoaşte toată lumea. Înţelegeţi? In satul ista sânt numai oameni de treabă, — şi eu trebre să stau ca un spin în uşa omului gospodar.»

Mătușa Catrina se apropiè de Ion, îl sărută și-i zise:

«Astâmpără-te, dragu' mamii! N'am suferit noi destul cincisprezece ani? Mâne-poimâne vom muri, — cine rămâne stăpân pe gospodăria asta? Cincisprezece ani de zile, atâta amar de vreme, n'am mai avut zi bună lăsată dela Dumnezeu, — și tu să ne mai amărăști acuma?

— Nu, mamă, nu! Mă duc de aici. Mă duc!... Mi-am petrecut tinerețele în pușcărie, ce se mai fac acu în satu' ista? Cu cine să-mi petrec vremea? Mă duc».

Bătrâna începù să tremure și să plângă; moșneagul svârlì luleaua din gură, se apropiè de fecior și-i spuse cu temeiu:

«Fii bărbat, măi Ioane; caută-ți de treabă. N'am suferit noi destul cincisprezece ani? Atâta singurătate!

— Mă duc tată, că nu mă rabdă inima să stau aici. Toată lumea din satul ista, înțelegi? toată lumea mă cunoaște, — și nu-i nici unul de seama mea. Nimeni n'a mai făcut moarte de om».

Ochii moșneagului începură să se scalde în lacrimi; bătrâna, mai cu samă, plângeà și suspinà. Ion scoase din chimir vre-o patru hârtii de-o sută de lei, le puse în mâna moșneagului, care rămase neclintit.

«Na, tată, niște bani; atâta am strâns cât

am lucrat în ocnă. Ia-i dumneata, să mai ai de cheltuială la bătrâneţe.»

Pe urmă îşi luă sumanul pe umere, deschise uşa şi porni. Bătrânii parcă îngheţaseră de durere şi priveau înmărmuriţi.

«Mă duc în toată lumea», spuse ocnaşul încet, eşind pe portiţă.

Pe prispa casei, dela un capăt până la celălat, mătuşa Catrina umblă şi boceà. S'au strâns vecinii împrejurul moşnegilor, dar nici unul nu cutezà să plece după Ion Chetreanu, care fugea acum cu paşi sălbatici, ca şi cum ar fi fost gonit de o fiară uriaşă din satul copilăriei şi durerii lui, spre poarta jităriei, în şleahul mare.

VERIFICAT
2017

„MINERVA" Institut de arte Grafice și Editură.—București
B-dul Academiei, 3 — Edgar-Quinet, 4.

AUTORII CLASICI

Alecsandri V. — Poezii 1.50
— Teatru, vol. I 1.50
— Teatru, » II 1.50
— Teatru, » III 1.50
— Teatru, » IV 1.50
— Teatru, » V 1.50
— Proză 1.50
— Poezii populare ale Românilor 1.50
Alecsandrescu Gr. — Versuri și proză 1.25
Bălcescu N. — Istoria Românilor supt Mihai-Viteazul 1.50
Bolintineanu D. — Poezii 1.50
Creangă I. — Opere Complete 1.50
Eminescu M. — Geniu Pustiu 1.50
Eminescu M. — Poezii postume 1.50
— Poezii 1.50
— Scrieri politice și literare 1.50
— Literatură populară 1.50
Filimon N. — Ciocoii vechi și noi 1.50
Ispirescu P. — Legendele sau Basmele Românilor 1.50
Ispirescu. P. — Poveștile unchiașului sfătos . 1.50
Negruzzi C. — Proză. 1.50
Odobescu Al. — Opere complete vol. I . . . 1.50
— Opere complete, vol. II 1.50
Pann Anton. — Opere complete 1.50
V. Stamati, V. Cârlova, N. Nicoleanu. — Opere complete 1.50

Din autorii clasici se găsesc și în ediție de lucs, afară de Geniu Pustiu, Poezii Postume și Poezii de Eminescu cu prețul de lei 3. — volumul.

Biblioteca Minervei

a 30 bani numărul

Cuprinzând atât opere datorite scriitorilor noştri celor mai de merit, precum şi traduceri, dupăca podoperile străinătăţii.

■ ■ ■

Lipsa unei asemenea biblioteci, conştiincios întocmită, şi româneşte redactată, se simţea prea mult, ca publicul cititor să mai poată aşteptă.

Dacă «Bibliotecile» de până acum, întemeiate numai în vederea câştigului bănesc, şi-au creat cititorii lor, cu atât mai mult avem încrederea că BIBLIOTECA MINERVEI, ale cărei scopuri sânt din cele mai curate, îşi va creă pe ai săi.

Spre acest scop, BIBLIOTECA MINERVEI necruţând nici un sacrificiu:

VA APĂREA LA DATE FIXE ŞI NESCHIMBATE, VA PUBLICA ADEVARATE LUCRARI DE MERIT, şi nu va nesocoti nici una din cererile cititorilor săi.

Librăria editoare «MINERVA»
B-dul Academiei 3. — Bucureşti

I. 7513.